

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

**Psychopat v zaměstnání aneb možnosti obranné
komunikace**

Bakalářská práce

Autor:	Jana Stříteská
Studijní program:	B 7507 Specializace v Pedagogice
Studijní obor:	Sociální komunikace v neziskovém sektoru
Forma studia:	kombinovaná
Vedoucí práce:	PhDr. Jan Hubert
Oponent práce:	PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Jana Strítěská

Studium: P18K0261

Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice

Studijní obor: Sociální komunikace v neziskovém sektoru

Název bakalářské práce: **Psychopat v zaměstnání aneb možnosti obranné komunikace**

Název bakalářské práce AJ: Psychopath in employment or possibilities of defense communication

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je nahlédnutí do problematiky stále častěji skloňovaného tématu ? jak se bránit a nenechat se zmanipulovat psychopatem v zaměstnání. Přes názory psychologů a nejčastěji vyhledávané pracovní pozice psychopatem se dostaneme k hlavnímu tématu této práce ? ke komunikaci. Abychom si mohli přiblížit možnosti komunikace s psychopatem, seznámíme se také s komunikačními dovednostmi psychopata a to jak obecně, tak na modelovém příkladu. Součástí práce je i část výzkumná, zaměřená na četnost setkání respondentů s možným psychopatem na pracovišti, jeho nejčastější projevy, řešení této situace u jednotlivců.

- Moudrost psychopatů od Kevina Duttona; DUTTON, Kevin. *Moudrost psychopatů: svatí, špioni a sérioví vrazi*
. Přeložil Renata ČERVENKOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1462-5.\par
- Poruchy osobnosti od Jána Praška; PRAŠKO, Ján. *Poruchy osobnosti*
. Vydání třetí. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0900-3.\par
- Sociopat odvedle od Marthy Stoutové; STOUT, Martha. *Sociopat odvedle: bezcitní versus my ostatní*
. Přeložil Anna PILÁTOVÁ. Praha: Dům Harfa, 2016. ISBN 978-80-900379-2-2.\par
- Čas psychopatů od Františka Honzáka; HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. *Čas psychopatů*
. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.\par
- Výzkumné metody a statistika od Iana Walkera; WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*
. Praha: Grada, 2013. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.\par

Garantující pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jan Hubert

Oponent: PhDr. Josef Kasal, MBA, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 20.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího práce PhDr. Jana Huberta samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 18. 6.2021

Jana Stříteská

Poděkování

Děkuji panu PhDr. Janu Hubertovi za odborné vedení práce a poskytování cenných rad při tvorbě bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala všem, kteří byli ochotni a nápomocni realizaci výzkumné části.

Anotace

STŘÍTESKÁ, Jana. *Psychopat v zaměstnání aneb možnosti obranné komunikace*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 55s. Bakalářská práce.

Tato práce čtenáře uvede do problematiky psychopatů. Snahou této práce je přiblížit význam pojmu psychopat a seznámit čtenáře s nejčastějšími projevy těchto osob v zaměstnání. Nedílnou součástí je uvedení osobnostních vlastností psychopata a výčet povolání, ve kterých se psychopati vyskytují nejčastěji. Dalším cílem této práce je upozornit na rizika, která pramení ze setkání s psychopatem, pokud jej včas nerozeznáme.

Práce pojednává o nejčastějších komunikačních dovednostech psychopatů, jako je třeba manipulace nebo lhaní a snaží se poskytnout informace pro oběť psychopata o obraně proti těmto komunikačním technikám. V závěru této práce je prostřednictvím výzkumného/průzkumného šetření mapován výskyt psychopatických vlastností s ohledem na různá povolání a pohlaví zaměstnanců. Inspirací pro toto šetření byl výčet povolání, ve kterých se psychopati dle Kevina Duttona nacházejí nejčastěji.

Klíčová slova: psychopat, komunikace, manipulace

Annotation

STRÍTESKÁ, Jana. *Psychopath in employment or possibilities of defense communication*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2021. 55s. Bachelor Thesis.

This thesis introduces the reader to the issue of psychopaths. The aim of this thesis is to bring closer the meaning of the term psychopath and to acquaint the reader with the most common manifestations of these people at work. An integral part is the introduction of the personality characteristics of the psychopath and a list of occupations in which psychopaths occur most often. Another goal of this work is to draw attention to the risks that arise from meeting a psychopath, if we do not recognize him in time.

The thesis deals with the most common communication skills of psychopaths, such as manipulation or lying, and tries to provide information for the victim of a psychopath to defend against these communication techniques. At the end of this thesis, the occurrence of psychopathic characteristics is mapped through a research/exploratory survey with regard to various occupations and the views of employees. The inspiration for this survey was a list of occupations in which psychopaths are most often found, according to Kevin Dutton.

Keywords: psychopath, communication, manipulation

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

V Hradci Králové dne 18. 6.2021

Jana Stříteská

Obsah

Úvod	9
1 Pojem psychopat.....	11
1.1 Vlastnosti psychopata.....	16
1.2 Psychopati v zaměstnání	19
1.3 Další pohledy na problematiku psychopatie	21
2 Komunikační dovednosti.....	24
2.1 Manipulace, asertivita	25
2.2 Lhaní, přetvářka, konflikt.....	28
2.3 Obrana	30
2.4 Další možnosti komunikace	33
3 Výzkumné šetření výskytu psychopatických vlastností v povolání.....	35
3.1 Zjištěná data	36
3.2 Shrnutí šetření	41
Závěr	44
Seznam použitých zdrojů	45
Přílohy.....	50

Úvod

O psychopatech v zaměstnání toho je a bylo napsáno celkem hodně, ať již v knižním vydání nebo na internetu, či v jiných zdrojích. Ale položme si otázku: Vím jistě, že bych si takového člověka dokázala udržet od těla? Dokáží takovému jednání sama čelit? Otázek samozřejmě vyvstává mnohem více, ale čím více se o tomto tématu dozvíme, tím větší bychom měli mít možnost člověka s psychopatickými rysy rychleji rozeznat a dokázat některé útoky odrazit, nebo se jim alespoň úspěšně vyhnout.

Navíc mám pocit, že téma psychopatů v práci často sami zaměstnanci, kteří jsou jednání takového člověka vystaveni, podceňují. Nedokáží se mu ubránit a mají pocit bezmoci, vyhoření. Bojí se dotyčného psychopata, mají strach aby nepřišli o svoji práci. Navíc mají mnohdy pocit, že kolega s těmito znaky je v kolektivu velice oblíbený a kamarádi s nadřazeným, tak proč by mi měli věřit, že ten okouzlující kolega vydává mé návrhy za své, nebo že mě očernil u šéfa, který mi teď nevěří. Právě tento strach a vnitřní boj může mnohdy napáchat na psychickém stavu člověka ještě více škod, než samotný psychopat.

Hlavním východiskem pro toto téma byly poznatky Kevina Duttona (výzkumný psycholog), které popisuje ve svém díle Moudrost psychopatů – Svatí, špioni a sériový vrazi. V knize popisuje výzkum britských zaměstnanců na výskyt psychopatických rysů. Z výsledků tohoto výzkumu bylo stanoveno deset povolání, ve kterých se nejčastěji objevují psychopatické rysy a deset povolání, ve kterých se naopak psychopatické rysy vyskytují nejméně.

O výzkumy a zjištění Kevina Duttona se opírá i další dílo, které bylo důležitým podkladem pro tuto práci, a sice Čas psychopatů od MUDr. Radkina Honzáka, CSc. a PhDr. Františka Honzáka. V neposlední řadě byl významným zdrojem informací František Koukolík a jeho kniha Sociálně úspěšní psychopati aneb vzpoura deprivantů 1996-2020.

Pomocí dotazníkového šetření zjistíme, jaký je podíl mezi muži a ženami s psychopatickými vlastnostmi v různých odvětvích povolání. Dále zjistíme, jaké psychopatické vlastnosti se nejčastěji vyskytují a zda má vliv to, když je nositelem psychopatických vlastností žena, nebo muž. Jak se nejčastěji oběť kolegy nebo nadřízeného s psychopatickými vlastnostmi brání.

Cílem této práce je seznámení se s pojmem psychopata, jeho vlastnostmi, projevy a jeho škodlivostí v kolektivu. Podíváme se, jak takový psychopat v zaměstnání vlastně uvažuje, za jakým účelem se tak chová a co je toho příčinou. Vybereme nejčastěji používané komunikační praktiky psychopata, na které je třeba si dávat pozor. Současně je na závěr každé kapitoly uvedena literatura, která se nastoleným tématem zabývá.

Kevin Dutton nebyl zdrojem pouze pro charakteristiku psychopatických znaků a psychopata samotného, ale jeho zjištění z britského výzkumu zaměstnanců bylo podkladem pro uskutečněné výzkumné/průzkumné šetření. Cílem tohoto šetření bylo zjistit nejvíce se vyskytující psychopatické znaky mezi zaměstnanci a zjistit, jaký vliv na projevené znaky má pohlaví osoby s těmito znaky.

Práce je určena pro všechny, kteří mají nebo měli s psychopatem své zkušenosti, a nebo je toto téma prostě jen zajímavá. Budu ráda, pokud v této práci objeví nové zdroje informací, které ještě neprostudovali, nebo jim pomohou, či je nasměrují při řešení své situace.

1 Pojem psychopat

„Jestli existuje jedna věc, která je psychopatům společná, pak je to mistrovská schopnost vydávat se za normálního běžného člověka, zatímco za fasádou – brutální a brilantní maskou – bije zmrazené srdce bezohledného dravce.“ (Dutton, 2019, s. 35)

Asi každý z nás, ať už v osobním nebo profesním životě, se někdy setkal s člověkem, který šel za svým cílem tzv. přes mrtvoly. Nebylo mu cizí někoho pomluvit, vydávat cizí nápady za své a bezostyšně to potom zapřít nebo se nás snažil vmanipulovat do něčeho, co se nám sice nelíbilo, ale neměli jsme odvahu, či spíše neuměli, říci ne.

„Pokud vám na to fantazie vystačí, představte si, že nemáte ani špetku svědomí. Ať uděláte cokoli, nepocítíte vinu ani lítost. Neomezuje vás starost o ostatní lidi, přátele ani členy rodiny. Představte si, že bez ohledu na to, jak sobecky a nemorálně jednáte, jak líní jste a jak destruktivní, nikdy, ani jednou v životě, nepocítíte hanbu nebo stud. Zkuste si představit, že odpovědnost znáte jen jako břemeno, které druzí, jako naivní pošetilci bez reptání přijímají. Teď k této zvláštní fantazii dodejte schopnost před ostatními lidmi skrývat, že se vaše psychologické založení radikálně liší od jejich. Když totiž všichni předpokládají, že lidské bytosti svědomí mají, skrytý fakt, že je nemáte, je nesmírně snadné. V dosažení toho, po čem toužíte, vám nebrání pocity jako vina či zahanbení a lidé vám vaši chladnokrevnost nevyčítají. Ledová voda, která vám teče žilami je tak naprosto mimo rámec jejich vlastní zkušenosti, že o vašem stavu povětšinou nemají ani tušení.“ (Stoutová, 2016, s. 11)

Názory odborné veřejnosti se v definování této problematiky liší, v některých odborných zdrojích se můžeme setkat i s názorem, že pojem psychopat neexistuje, ale že se jedná o antisociální (disociální) poruchy osobnosti. S pojmem psychopat úzce souvisí i pojem sociopat, které bývají často zaměňovány.

*„**Psychopati** jsou bezcitní lidé s mělkými emocemi, neschopností empatie a absencí pocitu viny. Jdou bezohledně za svými cíli – v práci i ve vztazích. Dovedou být ovšem i velmi šarmantní a manipulativní, proto je často poznáme, až když je pozdě.“ (Institut psychologie, 2021a, online)*

„Sociopat je naopak často ze společnosti vylučován pro jeho „nenormální“ chování, které není (až na výjimky) vrozené, ale je získané dlouhodobým působením stresových faktorů.“ (Psychologické články, 2021a, online)

„Psychopatie je závažný společenský jev. Jedince, kteří bezohledně a bez pocitů viny jdou za svými zájmy bez ohledu na lidi kolem sebe, bez ohledu na hodnoty nebo právo, najdeme ve všech oblastech lidské činnosti. Psychopaty najdeme všude. Ve vedoucích pozicích, v politice, v obchodě i za volantem. Velmi často proniknou i do našeho nejbližšího okolí, někdy i do intimní sféry. Velmi často je poznáme až když je pozdě.“ (Institut psychologie, 2021b, online)

Rozdíly mezi psychopatem a sociopatem

Rozdíly mezi psychopatem a sociopatem najdeme tedy jak v jejich původu (vrozené, získané), tak v jejich projevu. U psychopata jsou to vlastnosti geneticky dané vlivem poruchy v části mozku nazývané Amygdala – emoční, citová část mozku, zatímco u sociopata je jeho vývoj ovlivnitelný výchovou a socializací již od útlého věku. Tyto pojmy jsou nejčastěji uváděny ve spojitosti s trestnou činností - psychopati jako sérioví nebo masoví vrazi, násilníci aj.

„Psychopat: na jeho chování se podílí vrozené předpoklady, psychopatem se člověk narodí; postrádá jakoukoliv empatii, nedokáže se vcítit do druhého; umí věrně kopírovat požadované emoce, avšak necítí vůbec nic; dokáže díky své mistrně zvládnuté přetvářce navázat i dlouhodobý vztah; je schopný manipulátor, dokáže si podmanit své okolí, aniž by kdokoli pojal podezření, že je něco v nepořádku; většinou se jedná o osoby s vysokou inteligencí, na dobré pracovní pozici; je chladnokrevný, jestliže se dopustí nějakého trestného činu má vše dopředu důmyslně propracované a promyšlené, vytváří si vždy náhradní plán; tzv. neztrácí nervy, je klidný, přesný a zakládá si na organizaci“ (Psychologické články, 2021b, online)

„Sociopat: jeho chování utváří společnost, prožitá traumata, psychické či fyzické týrání; uvědomuje si nesprávnost svého jednání, má určitou míru svědomí a emocí, ale ani to jej nedokáže odradit a zastavit; je nervózní, snadno se rozčílí, je to tzv. horká hlava; většinou si neumí udržet práci ani normální životní úroveň; přestože pohrdá společností, touží být součástí určité skupiny lidí, mít vztah; nezapadá mezi ostatní,

postupem času jde poznat, že s ním není něco v pořádku; pokud se dopustí trestného činu není jeho jednání nikdy promyšlené a organizované, jedná spíše spontánně.“ (Psychologické články, 2021c, online)

Mozek psychopata

„První, kdo označil psychopatii za mentální poruchu, byl francouzský lékař Phillipe Pinel. Tehdy ještě pod jiným pojmem manie sans délire (šílenství bez deliria). Svá pozorování zakládal na chování pacientů a své závěry formuloval již roku 1801 (Pinel, 1801/1962). Přestože sám pojem psychopatie nepoužil, jeho tehdy kontroverzní závěry de facto položily základy pro teorii a diagnostické nomenklatury poruch osobnosti. Do té doby byly pod duševním onemocněním míněny především dva okruhy problémů: 1) ty které bychom dnes považovali za psychózy a 2) výrazně snížené intelektové schopnosti z různých příčin.“ (Psychoanalýza dnes, 2021, online)

Podle MKN-10 (Mezinárodní klasifikace nemocí, 10. revize) je psychopatie zařazena do kapitoly F00-F99 Poruchy duševní a poruchy chování, konkrétně do podkapitoly F60.2 – Disociální porucha osobnosti. S označením psychopat se v Mezinárodní klasifikaci nemocí nesetkáte.

F60.2 Disociální porucha osobnosti

Porucha osobnosti charakterizovaná bezohledností v sociálních závazcích, nedostatkem citění pro druhé. Je velká nerovnováha mezi chováním a současnými sociálními normami. Chování nelze snadno změnit zkušeností, dokonce ani trestem. Je nízká tolerance k frustraci, nízký práh pro spouštění agrese včetně násilných činů; subjekt má tendenci klamat druhé nebo nabízet přijatelné vysvětlení pro chování, které ho přivádí do konfliktu se společností.

Osobnost:

- . amorální
- . antisociální
- . asociální
- . psychopatická
- . sociopatická

Nepatří sem:

- poruchy jednání (F91.-)
- emočně nestabilní porucha osobnosti (F60.3)

Obrázek 1 – Mezinárodní klasifikace nemocí (úzis, 2021, online)

Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů (MKN-10) je v České republice uznávána od roku 1994. V současné době je v platnosti překlad z anglického originálu vydaného WHO (Světová zdravotnická organizace) a jedná se o její desátou revizi. MKN-10 je systém označování a klasifikace lidských poruch, onemocnění, zdravotních problémů a dalších příznaků, situací či okolností.

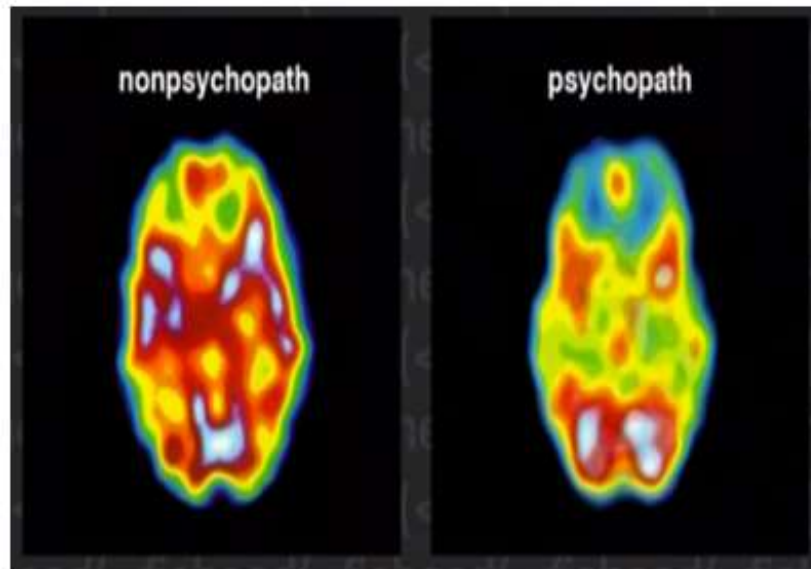
„Podle Diagnostické a statistické příručky duševních poruch IV (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders IV) Americké psychiatrické asociace, která je momentálně hlavní autoritou přes psychiatrické nálepky ve Spojených státech, připadá diagnóza „disociální poruchy osobnosti“ v úvahu, pokud někdo splňuje alespoň tři z následujících sedmi kritérií: (1) nedodržování společenských norem; (2) podvádění a manipulativnost; (3) impulsivita a neschopnost plánovat; (4) popudlivost a agresivita; (5) lhostejnost vůči bezpečí vlastního i druhých lidí; (6) systematická nezodpovědnost; (7) absence výčitek svědomí poté, co člověk ublíží druhé osobě nebo ji okrade. Pokud se u někoho objeví kterékoliv tři z těchto „symptomů“, řada psychiatrů začne uvažovat o diagnóze antisociální poruchy osobnosti.“ (Stoutová, 2016, s. 15)

Samotné příznaky, nebo vyhodnocování jednotlivých testů dle různých stupnic rozhodně neznamená, že by se jednalo o psychopata. Úplnou diagnózu musí vždy určit odborník – psychiatr. Při posuzování kritérií vlastností psychopata si určitě každý sáhne do svědomí a zjistí, že si některé z vlastností přisoudí i sám na sebe – pokud tedy není psychopatem. Ne u všech psychopatů se tato porucha osobnosti plně rozvine.

Podle F. Koukolíka (Koukolík, 2020) rozlišujeme plně vyvinuté neboli úplně psychopaty a neúplně vyvinuté neboli neúplně psychopaty. Plně vyvinutí psychopati často končí ve vězení nebo vězeňském psychiatrickém zařízení. Proto se jim také říká sociálně neúspěšní. Neúplně vyvinuté psychopaty často, najdete v horních příčkách sociálních hierarchií, například ve finančních korporacích, sdělovacích prostředcích, ve vládních a politických organizacích. Právě proto se jim říká sociálně úspěšní.

Dále F. Koukolík (Koukolík, 2020) uvádí že se u vyvinutých psychopatů nacházejí odchylky ve stavbě a funkci neuronových sítí mozku, které jsou zřetelné zejména v průběhu empatické zátěže, morálního a ekonomického rozhodování. Tyto rozdíly jsou v uzlech sítí odpovídajících za rozhodování, mentalizaci, empatii a Jáství. Na rozdíl od jedinců bez psychopatických znaků, kteří se účastnili kontrolního

vyšetření. Aktivita uzlů u těchto jedinců v průběhu příslušné zátěže klesá. Na základě těchto poznatků by se tedy dalo říci, že nemorální, podvodné, kruté chování příslušné neuronové sítě psychopatů neaktivuje, zatímco u jedinců nepsychopatů ano.

Obrázek 2 – Psychopat, psychopatie – příznaky, projevy symptomy, příčina, léčba

„Velká studie, která shrnula výsledky výzkumu uložené v sedmi databázích v letech 1980-2015, zjistila, že všechny znaky psychopatie mají střední až vysokou dědivost. Střední dědivost byla určena v rozmezí 0,2–0,5, vysoká dědivost byla určena výši nad 0,5. Ta byla prokázána pro bezcitnost a otrlost, a to už u chlapců ve věku 7-9 let. Sloučené výsledky 24 studií ukazují, že se heritabilita (dědičnost) nejnebezpečnějších znaků psychopatie – bezcitnosti a otrlosti – pohybuje mezi 36-67 %.“ (Koukolík, 2020, s. 44)

„Vztah genů, bezcitnosti a otrlosti se prokazuje u mužského pohlaví, vlivy zevního prostředí mají být malé. U ženského pohlaví mají být co do vzniku rysů bezcitnosti a otrlosti významnější vlivy zevního prostředí (například sexuální zneužívání v dětství) než geny.“ (Koukolík, 2020, str. 44)

Pouze pro zajímavost uvádím internetový odkaz: <https://www.drkevindutton.co.uk/>. Dr. Kevin Dutton je britský psycholog a spisovatel

se zaměřením na studium psychopatie. Na výše uvedeném odkazu naleznete tzv. The Psychopath Challenge, na kterém si můžete otestovat, zda máte psychopatické sklony či nikoliv. Po vyplnění testových otázek bude vypočten výsledek a zasláno hodnocení. Sám autor uvádí, že pokud máte strach z toho, že můžete být psychopatem, tak je pravděpodobné, že jím nejste.

1.1 Vlastnosti psychopata

Setkání s tímto člověkem v zaměstnání, jako kolegou, se nikdy neobejde bez následků. Takovým následkem může být třeba nechuť chodit do práce, ztráta zájmu zapojovat se do kolektivních plnění úkolů, strach z konfliktu s nadřízeným, ze kterého vždy vyjdete Vy, jako poražení, nebo úplná rezignace a odchod ze svého zaměstnání. A to nemluvím o situaci, kdy je člověk s touto poruchou Vaším přímým nadřízeným. Abychom těmto problémům mohli předejít, uvedeme si nejčastější znaky psychopatů, které nám mohou pomoci k jejich rozpoznání.

Kevin Dutton ve své knize Moudrost psychopatů uvádí příběh, který koluje po veřejných sítích. Příběh se netýká psychopatů v zaměstnání, ale demonstruje ukázkou toho, jak psychopat vlastně smýšlí. Na pohřbu své matky se žena setká s neznámým mužem, který se jí zalíbil. Je si jista, že si jsou souzeni. Nepožádala ho ovšem o telefonní číslo, takže ho po pohřbu nemá jak najít. O pár dní později zavraždí svoji sestru. Proč? Napadlo mě, že žárčila na svoji sestru, nebo že onoho muže se svou sestrou někde zahlédla. Ale důvod byl jiný. Žena doufala, že se zmiňovaný muž objeví na pohřbu její sestry.

„Výzkumník v oblasti kriminální psychologie Robert D. Hare uvádí mimo jiných následující projevy psychopatů na pracovišti. O psychopata se může jednat tehdy, když se vyskytuje kombinace mnohých nebo většiny těchto projevů: veřejně ponižuje ostatní spolupracovníky, šíří lži, které mají lidem ublížit, je bezohledný, nevykazuje žádné pocity viny, šíří lži, které pomáhají jeho cílům, často střídá emoce, díky čemu manipuluje s lidmi nebo jim způsobuje silnou úzkost, cíleně izoluje lidi od zdrojů organizace, i když je na vině, rychle obviňuje druhé z nedokončené nebo nepodařené práce, podporuje spolupracovníky v tom, aby nějakým způsobem ubližovali svým kolegům, přisvojuje si zásluhy za práci druhých, krade nebo sabotuje práci druhých,

nepřebírá zodpovědnost za špatná rozhodnutí a chyby, vyhrožuje svým spolupracovníkům ztrátou zaměstnání nebo špatným zápisem v životopise, zadává nesplnitelné pracovní cíle, aby způsobil, že zaměstnanci selžou, odmítá chodit na setkání s více jak jednou osobou, odmítá učit nebo posouvat zkušenosti vybraným jednotlivcům, vniká do soukromé sféry druhých, používá na manipulaci sex se spolupracovníky, vytváří nové projekty bez jakékoliv snahy o jejich realizaci, je velmi egoistický a zaměřený jen na sebe, často si půjčuje peníze bez záměru vrátit je, nemá žádné morální nebo etické zábrany při uzavírání obchodů.“¹ (Otvorená hra, 2021a, online, překlad vlastní)

Podle Roberta Harého, autora metody PCL-R (Příloha č. 1), dnes zlatého standardu posuzování psychopatie, se psychopati vyznačují čtyřmi základními charakteristikami:

*„**Interpersonální:** psychopati jsou schopni tzv. povrchního šarmu. Dovedou vytvořit velmi dobrý dojem. Jsou neupřímní, manipulativní, mají velitelské tendence a jsou zaměřeni jen na sebe. Lžou často, všem a ve všem.“* (Institut psychologie, 2021c, online)

*„**Afektivní:** psychopati mají velmi mělké emoce, nejsou schopni cítit vinu nebo lítost a nejsou schopni přijmout odpovědnost za své činy.“* (Institut psychologie, 2021d, online)

*„**Životní styl:** život psychopata je charakteristický nezodpovědností, impulsivitou, ale též neschopností mít realistické nebo dlouhodobé cíle. Často žijí na úkor druhých.*

¹¹ Výskumník v oblasti kriminálnej psychológie Robert D. Hare uvádza okrem iných nasledujúce **prejavy psychopátov na pracovisku**. O psychopata sa môže jednať vtedy, ak sa vyskytuje kombinácia mnohých alebo väčšiny týchto prejavov: verejne ponižuje ostatných spolupracovníkov, šíri lži, ktoré majú ľuďom ublížiť, je bezohľadný, nevykazuje žiadne pocity viny, šíri lži, ktoré pomáhajú jeho cieľom, často strieda emócie, vďaka čomu manipuluje ľudí alebo im spôsobuje silnú úzkosť, cielene izoluje ľudí od zdrojov organizácie, aj keď je na vine, rýchlo obviňuje druhých z nedokončenej alebo nepodarenej práce, podporuje spolupracovníkov v tom, aby nejakým spôsobom ubližovali svojim kolegom, berie si zásluhy za prácu druhých, kradne alebo sabotuje prácu druhých, nepreberá zodpovednosť za zlé rozhodnutia a chyby, vyhráža sa svojim spolupracovníkom stratou práce alebo zlým zápisom v životopise, zadáva nesplniteľné pracovné ciele, aby spôsobil, že zamestnanci zlyhajú, odmieta chodiť na stretnutia s viac ako jednou osobou, odmieta dávať tréning alebo posúvať skúsenosti vybraným jednotlivcom, vniká do privátnej sféry druhých, používa na manipuláciu sex so spolupracovníkmi, vytvára nové idey bez akejkoľvek snahy o ich realizáciu, veľmi egoistický a zameraný len na seba, často si požičiava peniaze bez zámeru vrátiť ich, nemá žiadne morálne alebo etické zábrany pri uzatváraní obchodov.

Často se nudí, a proto vyhledávají nebezpečné aktivity, rádi pijí alkohol nebo užívají drogy.“ (Institut psychologie, 2021e, online)

„Antisociální: obtížně kontrolují své chování. Když jsou ve vedoucích pozicích, často si neberou se svými podřízenými servítky. Rádi se pochlubí, že již v dětství měli problémy s chováním. V případě, kdy začnou páchat trestnou činnost, jedou ve velkém. Krádež bonboniéry na benzínové pumpě jim nestačí. Psychopati ve vedení bank mohou například přispět k závažné finanční krizi.“ (Institut psychologie, 2021f, online)

Ne náhodou se právě s těmito vlastnostmi objevují osoby s psychopatickými sklony v pozicích vysokých manažerů, v politice aj. Na jednu stranu může být jejich jednání pro nás někdy nepřiměřené až nepochopitelné, na druhé straně je otázka, zda bychom některé situace zvládli vyřešit stejně, jako osoby s poruchou osobnosti, nebo zda bychom se z toho psychicky nezhroutili. Nemyslím teď brání úplatků nebo korupci, ale třeba řešení nepříjemných situací, jako třeba hromadné propouštění v důsledku koronavirové pandemie. Právě toto jsou pozice, kdy jsou osoby s psychopatickými znaky záměrně najímány za účelem vyřešení nepříjemné situace za druhé.

„Chování psychopatů je kvalitativně i kvantitativně odlišné od jiných problematických osobností. Chování psychopatů má více predátorský charakter, je motivováno snadno identifikovatelnými cíli, realizováno necitelně a bez emočního kontextu. Někteří autoři uvádějí, že je motivováno primitivními nebo slabými emocemi. Často toto jednání není pouhou reakcí na okolní události, ale pokusem ukázat sobě i okolí svou vlastní sílu.“ (Institut psychologie, 2021g, online)

Metoda PCL-R, kterou vypracoval Robert Hare a nyní slouží jako standard posuzování psychopatie, není samozřejmě jedinou metodou a existují i další modely pro posouzení psychopatie. Mimo jiné je to například Trojobloukový model, který ve svých publikacích uvádí František Koukolík.

„Trojobloukový neboli triarchický model Patrickovy skupiny považuje za tři oblouky psychopatické osobnosti:

- 1) **zrátu zábran** (disinhibition): charakterizuje ji špatná kontrola impulsů, špatné plánování a předvídaní, potřeba okamžitého nasycení podnětu;

- 2) **podlost a citový chlad** (*meanness*): *chybí citová empatie, vyhýbá se nebo pohrdá citovou blízkostí, krutost, parazitování, vzdorování autoritě, vyhledává destruktivní vzrušení;*
- 3) **drzou, neustrašenou smělost** (*boldness, fearless dominance, česky také troufalost, neohroženost, nestoudnost*): *u těchto lidí je typický vysoký práh pro podněty probouzející strach, s tím spjatá vysoká tolerance stresu, vysoká sebedůvěra, asertivita, nadřazené vůdcovské chování.*“ (Koukolík, 2020, s 43)

V publikaci Čas psychopatů jsou mimo jiné uvedeni psychopati v našich dějinách, mezi kterými jsou uvedeni např. zástupci z řad Přemyslovců, Lucemburků, ale i Jan Žižka, Václav Babinský aj. S našimi dějinami je neodmyslitelně spjat i Adolf Hitler.

1.2 Psychopati v zaměstnání

Právě pro uvedené vlastnosti psychopatů existují pozice, pro které jsou psychopati záměrně vybírání a vyhledávání. Příkladem jsou např. manažerské pozice nadnárodních korporací, kde musí být zaměstnanec tzv. bezohledný, aby společnost prosperovala a ubránila se konkurenci na trhu. Vyhledávání jsou například společnostmi, které se připravují na masivní propouštění.

V knize Moudrost psychopatů od britského psychologa Kevina Duttona je uvedeno deset nejvíce psychopatických povolání – povolání s největším výskytem psychopatů (označeno symbolem „+“) a deset nejméně psychopatických povolání – povolání s nízkým výskytem psychopatů (označeno symbolem „-“). Uvedená povolání jsou pouze ilustrativní na základě britského výzkumu psychopatie, kdy respondenti vyplňovali sebehodnotící škálu psychopatie a podrobnosti o svém zaměstnání.

„+ psychopatie: *předseda představenstva, právník, pracovník v médiích (TV/rozhlas), obchodní zástupce, chirurg, novinář, policejní důstojník, duchovní, šéfkuchař, státní úředník.*“ (Dutton, 2019, s. 204)

„- psychopatie: *pečovatel, zdravotní sestra/bratr, terapeut, řemeslník, kosmetik/stylista, pracovník charity, učitel, výtvarník, lékař, účetní.*“ (Dutton, 2019, s. 205)

Nejdůležitější a nejtěžší je včas rozpoznat, že se jedná o psychopatického jedince a ubránit se jeho vlivu dříve, než nám dokáže ublížit. Samozřejmě je jednodušší čelit kolegovi, který je na stejné pozici jako já, než nadřízenému.

„P. Babiak a B. Hare vyvinuli nástroj zvaný Business Scan (zkráceně B-Scan) – sebehodnotící dotazník skládající se ze čtyř dílčích škál (osobní styl, emoční styl, organizační efektivita a sociální zodpovědnost). Slouží k určení přítomnosti psychopatických rysů ne uvnitř kriminální populace (jako PCL-R) nebo populace jako celku (PPI), ale výhradně v korporátním prostředí.“ (Dutton, 2019, s.160)

Tabulka 1 – B-Scan: vůdčí schopnosti a jejich psychopatické ekvivalenty

Vůdčí schopnosti	Psychopatické rysy
Charisma	Povrchní šarm
Sebevědomí	Grandiozita
Schopnost ovlivňovat ostatní	Manipulativnost
Přesvědčivost	Schopnost podvádět
Vizionářské myšlení	Vymýšlení intrik
Schopnost riskovat	Impulzivita
Orientace na činy	Touha po vzrušení
Schopnost přijímat těžká rozhodnutí	Emoční chudoba

Zdroj: Dutton, 2019 str. 161

Podle bratrů Honzákových (R. Honzák, F. Honzák, 2018, s. 143) psychopati svými dovednostmi k sobě dokáží připoutat lidi až do stavu jisté závislosti a podřízenosti. Tato jejich dovednost je spíše instinktivní než cílená činnost. Hlavním záměrem je zjištění slabých míst a oblastí snadné zranitelnosti a pak je manipulativně využívají pro své cíle, které často naprosto náhle opustí a vrhají se na jiné, většinou na vyšší cíle. Zcela stejně opouští nebo dokonce ničí lidi, kteří se do nedávna považovali za jeho přátele a blízké spolupracovníky. Při setkání s takovým člověkem musíte počítat se vším, i s tím co pro něho bylo včera ještě nepředstavitelné. Na jeho obětech mu zcela nezáleží. Když jeho lež nebo intriky odhalíte, naprosto to s ním nehne, naopak je schopen toho využít ve svůj prospěch a udělat ze sebe oběť. Svede to

na někoho jiného. Šíření dezinformací je pro psychopata běžné a to i v situaci, kdy tato lež pro něj nebude zásadním přínosem. Jinak řečeno dokáže zapřít nos mezi očima.

1.3 Další pohledy na problematiku psychopatie

Jako další díla řešící problematiku psychopatů bych zcela jistě doporučila knihu Psychopat v mém mozku od Jamese Fallona.

„Jednoho dne zkoumal osmapadesátiletý Fallon hromádku skenů mozků svých rodinných příslušníků: obrázků, které měly sloužit jako kontrolní záznamy určené ke srovnání se snímky pacientů s Alzheimerem. Úplně vespod ležel snímek, který zjevně odpovídal mozku psychopata. Fallon si pomyslel, že se tam přimíchal nedopatřením ze štosu snímků opakovaně trestaných násilníků, takže se domluvil s techniky, že zkontrolují, komu záznam patří. Ti nade všechny pochybnosti prokázali, že nikdo nic nepopletl a inkriminovaný sken pochází skutečně od Fallonovy rodiny. Jednalo se o jeho vlastní mozek. V knize Psychopat v mém mozku se prolíná autorovo zamyšlení nad neurologickým a genetickým základem a příčinami psychopatie s vyznáním popisujícím, co všechno se o sobě dozvěděl od svých kolegů a rodinných příslušníků, i zamyšlením nad tím, zda lze psychopaty změnit a čím mohou takoví lidé prospět světu.“ (Fallon, 2019, s. 198)

Jako další literární díla řešící problematiku psychopatů bych uvedla knihu Hadi v oblecích, aneb, Psychopat jde do práce od Paula Babiaka a Roberta D. Hare.

„Psychopati mohou ze začátku působit jako vycházející hvězdy či spasitelé firem, záhy se však ukáže, že obratně zneužívají důvěry kolegů, manipulují nadřízenými a na pracovišti po sobě zanechávají spoušť. Právě na firemní psychopaty je zaměřena kniha Hadi v oblecích. Vyzrazuje jejich tajemství, odhaluje způsoby, jimiž manipulují ostatními a podvádějí je, a čtenářům pomáhá prohlédnout jejich nečistou hru. Kniha přináší podmanivý, děsivý a vědecky podložený pohled na to, jak psychopati fungují v korporátním prostředí a jak uplatňují své „instinktivní manipulativní techniky v podnikatelských procesech.“ (Babiak, Hare, 2014, s. 253)

Nebo kniha Bez svědomí od již zmiňovaného autora Roberta D. Hare.

„Kniha Bez svědomí, založená na pětadvacetiletém převratném výzkumu, je jedinečnou cestou do mysli nebezpečných jedinců. Skutečně jsou od přírody neschopni empatie, nebo jsou oběťmi okolností? Jak a proč jim procházejí lži, podvody i vraždy? Jsou šílení, nebo jen zlí? Jak můžeme ve společnosti, kterou dr. Hare nazývá „maskovací“, tyto lidské dravce odhalit a vyhnout se jim? Kniha zkoumá jejich prazvláštní modely chování a odhaluje jeden z nejděsivějších a tak často dokonale skrytých sociálních problémů, které ovlivňují život dnešní společnosti.“ (Hare, 2015, s. 233)

Neméně zajímavou publikací řešící toto téma je Kdo je psychopat od Jona Ronsona.

„Zneklidňující čtení nejen o možných přehmatech psychiatrické profese. Co kdyby společnost nebyla postavena na racionálních základech, ale místo toho by ji pohánělo šílenství? Tato myšlenka inspirovala Jona Ronsona k dobrodružné výpravě do světa psychopatů. Na své cestě potkává autor psychopaty, osoby, do jejichž života vstoupilo šílenství, a experty, jejichž úkolem je šílenství diagnostikovat. Ke zmíněné skupině odborníků patří také vlivný psycholog Bob Hare, který vytvořil všeobecně uznávaný test psychopatie. Od něho se autor knihy učí umění rozpoznávání psychopatů, což je dovednost, která svým nositelům poněkud mámvivě napovídá, že šílenství může být skryto všude kolem nás... Díky kombinaci šarmu a důkladného investigativního pátrání je tato kniha nejen zábavná, ale také otevřená a upřímná, když odhaluje nebezpečné skutečnosti a pokládá závažné otázky týkající se toho, jak definovat normalitu ve světě, v němž jsme stále více posuzováni podle našich nejtemnějších stránek. Naleznete v ní mimo jiné také skutečné příběhy diktátorů, vrahů, zarytých popíračů útoků 11. září 2001, ředitelů gigantických firem, ale i rozhovory se špatně diagnostikovanými nevinnými. Autor Jon Ronson je spisovatel a dokumentarista, který za svou práci získal již několik cen.“ (Ronson, 2014, s. 228)

Dále pak kniha Poruchy osobnosti od Jána Praška. *„První monografie o poruchách osobnosti u nás se zabývá skupinou psychických poruch, dříve též označovanou jako psychopatie, které jsou velmi závažné, ale o kterých se dosud málo vědělo zejména z hlediska možností terapie. Práce uvádí přehled ustavených skupin poruch osobnosti (paranoidní, schizoidní, disociální, emočně nestabilní, histriónská, anxiozní - vyhýbavá, závislá, narcistická) i některé skupiny, které jsou výzkumem teprve*

navrhovány. Zabývá se vývojem poruch osobnosti od dětství a v průběhu dospělosti a možnostmi léčby. Protože problematika poruch osobnosti (psychopatií) má závažné sociální souvislosti, práce osloví nejen psychiatry, psychoterapeuty a klinické psychology, ale i sociální pracovníky, kriminology, etopedy a výchovné poradce a také studenty příslušných oborů. Práce je doplněna řadou kazuistik.“ (Praško a kol., 2015, s. 359)

Nebo Mocenská posedlost od Františka Koukolíka a mnoho dalších děl, která se vztahují k tématu psychopatie.

Jako další zdroj uvádím odkaz na video Ryba smrdí od hlavy – Psychopati dostupné z <https://m.youtube.com/watch?v=FlpNaIIK0X0>. Nebo videonahrávky z přednášek Radkina Honzáka Psychopati mezi námi na odkazu <https://m.youtube.com/watch?v=VKaD0ZQndN4>. Mimo jiné zde Radkin Honzák uvádí příběh o dělníkovi, který odpaloval horniny pomocí dynamitu. Nešťastnou náhodou mu při jednom výbuchu hlavou prolétla ocelová tyč, která zasáhla i část mozku. Zraněný dělník tuto nehodu přežil a po nějakém čase se dokonce vrátil i do práce. Před zraněním se jednalo o zodpovědného a spolehlivého člověka, po této nehodě se ale vrátil člověk úplně opačného ražení, jak byl poškozením mozku poznamenán. Následně se muž stal zdrojem mnoha poznatků pro psychology. A jako poslední uvedu rozhovor Jeronýma Janíčka s názvem Poruchy osobnosti a mýtus psychopata dostupné z: <https://m.youtube.com/watch?v=y3uUv6Fp2rI>.

2 Komunikační dovednosti

Téměř každý text na téma psychopatů začíná slovy utéct od něj co nejdál, vyhýbat se jim velikým obloukem, ale co když to nejde, co když je jím kolega se kterým musíte spolupracovat nebo váš nadřízený pracovník. Můžete tak stát před otázkou, zda není lepší najít si radši nové zaměstnání? Můžete si jej najít, ale kdo vám zaručí, že i tam se nenajde někdo, kdo vám práci dokáže hodně znepríjemnit, nebo to může být ještě horší, než v předchozím zaměstnání. V této kapitole se tedy pokusíme nastínit způsoby komunikace, ve kterých je psychopat mistrem a jednání, které nám mohou pomoci vlastnostem psychopata čelit, nebo se jím alespoň vyhnout.

*„Když máte podezření, že jste zapojeni ve hře psychopata, je nejlepší snažit se mít s ním co nejmenší styčnou plochu. Pokud by jste na něj začali otevřeně útočit, bral by to jako vzrušující výzvu pokořit vás. Ať už podniknete cokoli, neměli by jste to dělat sami. Kroky je důležité podnikat společně s kolegy, nadřízenými, případně externími experty.“*² (Otvorená hra, 2021b, online, překlad vlastní)

Jak bylo řečeno již na začátku, mezi nejzákladnější znaky psychopata patří přetvářka, manipulace, lhaní, bezohlednost, bezcitnost, nemorálnost. Vlivem těchto vlastností může docházet k vyhoceným, až konfliktním situacím. Nebo se naopak musíme vyrovnávat se strachem, pocitem bezmoci, vyhořením, nechutí jít do zaměstnání, ztráty zájmu o aktivní spoluúčast na plnění pracovních úkolů aj.

Podle bratrů Honzákových (R. Honzák, F. Honzák, 2018, s. 142) je psychopat geniální lhář a během krátké doby je schopen postavit celou věc tak, že okolí uvěří, že krvácející oběť si to udělala sama, a to jen proto, aby ho pošpinila a zostudila. Radkin Honzák (Honzák, s. 143) dále uvádí, že díky manipulativním a bezcitným technikám psychopatů jsou jejich oběti na pracovišti velice často rozeštvány natolik, že jsou schopny si navzájem škodit samy. Spolupracovníky dělí na patrony a pěšáky. S pěšáky tahá dle libosti, když hraje vysokou hru, musí se mu podařit těžit z toho, že umí rozeštvat patrony, a zatímco oni se perou, on se směje a shrabuje zisk.

² *Ak máte podozrenie, že ste zapojení v hre psychopata, je najlepšie snažiť sa mať s ním čo najmenšiu styčnú plochu. Ak by ste na neho začali otvorene útočiť, bral by to ako vzrušujúcu výzvu pokoriť vás. Nech už podniknete čokoľvek, nemali by ste to robiť sami. Kroky je dôležité podnikat spoločne s kolegami, nadriadenými, prípadne externými expertmi.*

Dle psychologa Radka Ptáčka (Mikulášová, 2017, online) můžete psychopata porazit pouze když budete dostatečně sebejistí a dáte mu najevo, že jste ho odhalili. Pokud máte ve svém blízkém okolí psychopata, dříve nebo později si uvědomíte, že se s ním komunikovat prostě nedá. Jinak bude váš život devastovat, a nic na něj nebude zabírat.

S tím také souvisí nutnost udržet si od takového člověka odstup. Představme si cestu do práce v přeplněném autobuse. Nikomu z nás není příjemné, když jsme v uličce namačkaní jeden na druhém. Stejně tak si chceme udržet odstup od někoho, kdo nám není sympatický, s kým nám není příjemně, nebo s ním již máme špatné osobní zkušenosti v pracovním prostředí.

Obrázek 3 – Osobní Zóny (Bruno, Adamczyk, 2013, s. 56)

2.1 Manipulace, asertivita

Jako příklad manipulace uvedu příběh, který sice není z pracovního prostředí, ale vystihuje podstatu manipulativního jednání. Marek je mladý muž, který není právě při penězích a hledá nejjednodušší cestu, jak se k nim dostat. Proto navštíví hypermarket a koupí si tam vysavač za 950,- Kč a naplánuje předváděcí akce, kde chce vysavač nabízet. Své prezentace cílí na důchodce. Aby byla jeho šance na prodej vysavače vyšší, informuje klienty na akci, že hodnota vysavače je 100.000,- Kč. Dnes

ale mají klienti štěstí, protože jim Marek může nabídnout okamžitou slevu a vysavač mohou zakoupit za pouhých 50.000,- Kč. Podmínkou slevy je ale okamžitý nákup na místě. Aby své šance na prodej zvýšil ještě víc, zaplatil dvěma seniorkám za to, aby ostatním účastníkům předváděcí akce vyprávěly o tom, jak si vysavač také pořídily do domácnosti, jak moc s ním jsou spokojené a jak moc to byla výhodná koupě. Staví tím na síle doporučení, využívá tzv. principu společenského potvrzení. Jedná se o manipulativní chování a média by ho nazvala šmejdem.

Manipulaci definuje Vít Prokůpek (Prokůpek, 2017) jako přesvědčování s využitím nečestných technik. Manipulace vyvolává nejvíce emocí. Někdy může být těžké odlišit hranici mezi manipulací a přesvědčováním, co jeden považuje za vrchol nečestnosti, druhý považuje za čestné.

Vít Prokůpek (Prokůpek, 2017) definuje ovlivňování jako vědomé nebo nevědomé působení na ostatní, které může (a nemusí) vést ke změně jejich postojů, názorů a chování.

„Přesvědčování (persvazi) definuji jako vědomou snahu o změnu postojů, názorů nebo chování druhého člověka nebo skupiny osob při zachování svobodné volby. Přesvědčování zahrnuje etické i neetické techniky, manipulace je tedy jeho podmnožinou.“ (Prokůpek, 2017, s. 21)

Podle Františka Koukolíka (Koukolík, 2020) může obrana proti stále dokonalejší manipulaci spočívat v kritickém myšlení každého z nás s trochou moudrosti a optimismu, s vědomím smyslu života a v postojích ke štěstí a ke smrti. Dle F. Koukolíka se tento přístup osvědčil již v dávné historii, když se lidé vyrovnávali se sociálním tlakem nebo v krizových fázích dějin společnosti.

„Kritické myšlení není stav, ale soubor nástrojů a proces. Učíme se mu celý život. Kritické myšlení je nekončící, namáhavá cesta se značně těžkým rancem na zádech. Předpokladem kritického myšlení jsou Obecné myšlenkové standardy. Jsou to jasnost, přesnost, určitost, věcnost, hloubka, šířka a logika. Myšlenky mohou být jasné, nemusí být přesné, nemusí být určité. Dalším předpokladem je užití těch principů vědecké metody, které lze užívat v každodennosti. Stejně, jako je kritické myšlení proces, kterému se učíme celý život, jsou jimi i kroky vědecké metody. Stejně, jako by se kritickému myšlení lidé měli učit od dětství, měly by se učit děti základním principům vědecké

metody zrovna tak, jako se učí číst, psát a počítat. Jednotlivé kroky vědecké metody, které lze užívat v každodennosti, jsou: dobře pozorovat, měřit, třídit, kvantifikovat neboli odhadnout kolik čeho je, usuzovat z něčeho na něco, předpovídat, určit vztahy mezi složkami jevu, vyložit je, kontrolovat proměnné veličiny a tvořit hypotézy.“ (Koukolík, 2020, s.146)

S kritickým myšlením souvisí asertivita. Na internetovém vyhledávači nalezneme spousty kurzů a přednášek, které jsou zaměřené na výuku asertivního chování. PHDr. Michaela Peterková (Peterková, 2016, online) uvádí, že vysvětlovat důvody odmítnutí je vhodné pouze při komunikaci s někým blízkým. Pokud Vás ale někdo tlačí do neoprávněného požadavku, není třeba dlouhého vysvětlování, ale říci to neudělám, nebo nechci, ne a stát si pevně za tím, případně odmítnutí zopakovat, pokud druhá strana dále naléhá, nebo naše odmítnutí neakceptuje. Při odmítnutí musíme brát zřetel na to, zda komunikujeme s někým, kdo je nám blízký, nebo zda se jedná např. o podomního prodejce, se kterým nenavazujeme žádný bližší vztah a jde nám pouze o to, aby odešel.

„Asertivita je soubor pravidel a jednacích technik vedoucí ke zdravému sebeprosazení v komunikaci. Bez zbytečné ústupnosti, bez zbytečné agrese.“ (Gruber, 2015, s. 35)

David Gruber v knize Zlatá komunikace uvádí deset práv asertivního člověka. Ve vztahu k problematice psychopata bych uvedla ta nejdůležitější, která bychom si při jednání s psychopatem měli uvědomovat a osvojit si je. Prvním z nich je **změnit svůj názor**. Dát si čas na rozmyšlenou, nenechat se vmanipulovat do situace, která mi není příjemná a nechci být jejím účastníkem. Dalším právem, které bych chtěla zmínit, je **být nezávislý na dobré vůli ostatních**. V souvislosti s psychopatem v zaměstnání to, že právě nejsme v jeho nelibosti a že právě nejsme jeho terčem neznamená, že zítra nebude všechno jinak. **Dělat chyby a být za ně odpovědný** je další právo. Chyb se dopouští každý z nás a měli bychom za svá rozhodnutí také nést následky a být odpovědní za své chyby. Neznamená to ovšem, že bychom měli mlčky přijímat následky za chyby, kterých jsme se nedopustily a do kterých můžeme být vmanipulováni. Neméně důležitá jsou samozřejmě i ostatní z asertivních práv. Těmito příklady jsem chtěla poze poukázat na jejich důležitost ve vztahu k tématu psychopati v zaměstnání.

Nejčastějším manipulativním prostředkem v zaměstnání je mluvené slovo. Stejně tak se ovšem dá manipulovat i řečí těla. Důležité je tyto praktiky znát a prohlédnout je.

Podle T. Bruna (Bruno, Adamczyk, 2013) manipulace prostřednictvím řeči těla probíhá především na emocionální úrovni: snažíme se například navodit blízkost a důvěru, předstírat otevřenost nebo se tvářit suverénně. Pokud získáte podezření, že vámi chce kolega manipulovat, pokuste se rozhovor opět nasměrovat na věcnou rovinu. Zjistěte, jestli se dotyčný jen snaží dosáhnout určitého účinku, nebo jedná podle svého upřímného přesvědčení.

2.2 Lhaní, přetvářka, konflikt

Lhaní je jedním z prostředků, kterým se psychopat snaží dosáhnout svého cíle. Zbyněk Vybíral (Vybíral, 2015, s. 14) lež definuje jako problém a zároveň uvádí, že lež problém vytváří. Člověk si lhaním vytváří zaštitění a do vztahu s druhým člověkem vkládá část falešné (falešně interpretované, zkreslené, aktivně oklamávající) reality.

Žádnému vztahu lhaní neprospívá. Ať už je to mezi kamarády, partnery nebo kolegy, dokáže lež celý vztah pořádně zkomplikovat, ne-li úplně zprerhat. Samozřejmě, že se lži v určité chvíli dopouštíme každý a je to běžné, ale není lež jako lež. Když řeknu přišla jsem ve tři a ve skutečnosti jsem přišla v pět, dopouštím se sice lži, abych předešla konfliktu, a protože nechci být káraná za pozdní příchod, ale nikomu touto lží zásadně neublížím. Oproti tomu, když řeknu nadřizované, že kolegyně dělá špatně svoji práci nebo ji nedělá vůbec, budu také lhát, ale nejen že jí tím v práci uškodím, ale naruší to náš pracovní vztah, a hlavně poškodím její dobrou pověst, může jí být krácen příjem a mohu ji tím dostat do dalších obtíží např. s nadřizovaným aj. Tímto srovnáním chci pouze poukázat na to, že záleží na závažnosti lži, které se dopustím. Ne každá lež ze mě udělá psychopata.

„Podstatou lhaní je vědomý záměr předat klamné sdělení, nepravdivou informaci. Z funkcí lidského komunikování vyplývá, že lhaním chceme příjemce lži ovlivnit, snažíme se pozměnit jeho vnitřní kontext. Nejčastěji lžeme pro svůj vlastní prospěch: chceme se ubránit, něco skrýt, chceme navázat vztah, udržet tento vztah, získat výhodu.“
(Vybíral, 2015, s. 20)

Přetvářka

„Na veřejnosti má člověk vystupovat v roli, signalizovat statut, hrát a účastnit se her druhých. Právě za to a díky tomu je přijat mezi druhé, a tak je neznatelně svým okolím manipulován k přizpůsobení. A také je odměňován a povyšován; v řadě lidských společenství se cení právě přizpůsobivost, dovednost masky (úslužnosti, profesionální ochoty a vstřícnosti) a přetvařování se.“ (Vybíral, 2015, s. 67)

Z. Vybíral (Vybíral, 2015) dále uvádí, že můžeme v odhalení lži uspět, když druhou osobu dostaneme pod časový tlak, nebo tuto osobu přesvědčit, že jde o hodně. Čím vyšší jsou sázka, riziko, nebezpečí a čím vyšší je motivace lháře, aby byl úspěšný, tím vyšší je šance, že si na jeho chování něčeho všimneme. T. Bruno (Bruno, Adamczyk, 2013) pak k signálům řeči těla o tom, že člověk lže uvádí, že se jedná pouze o signální indicie. Neměli bychom zapomenout, že gesta nelze interpretovat bez ohledu na celkový kontext situace.

„Psychopati jsou geniální lháři, v tomto ohledu skutečně dovedou uplést z kozích bobků bič a ještě jím zapráskat. Při tom vše dovedou podat s takovou dávkou věrohodnosti, že jim na špek skočí téměř všichni. Je potřeba jednou provždy označkovat vše, co psychopat řekne, jako nevěrohodné. Pak se v jeho prohlášeních vyznáte. Ve vztazích s psychopatem spoléhejte jen na sebe, budujte si svou síť mezilidských vztahů, buďte si jisti, že v případě nejisté spolupráce s takovým jedincem máte možnost jiného řešení, pokud on selže nebo bude dokonce původní dohodu torpédovat. Mějte na mysli vždy záložní plán, náhradní postup, jiné spojence, kteří budou okamžitě k dispozici. Uvědomte si, že případné škody, které vám ze spolupráce s psychopatem vzniknou, musíte jednou pro vždy vzít na vědomí, ztráty oželeť a rány si něžně ošetřovat. Nikdy z něj žádnou kompenzaci nevyrazíte.“ (R. Honzák, F. Honzák, 2018, s. 128)

Konflikt

Konflikt je opakem souladu, harmonie. Synonymem pro konflikt je spor, střet. Při komunikaci s psychopatem je ovšem tento způsob komunikace kontraproduktivní. V případě konfliktu s psychopatem to bude považovat za výzvu a jeho cílem bude vás pokořit.

„Z psychologického hlediska lze popsat konflikt jako nedorozumění mezi dvěma či více lidmi, kteří se dostanou ve vzájemné komunikaci ke střetu rozdílných názorů, stanovisek, postojů, potřeb, zájmů, citů, hodnot a chování. Může se jednat o běžný střet v rodině, škole, na pracovišti až po ozbrojené konflikty ve společnosti. Konflikt bývá doprovázen nejistotou, nervozitou, strachem a může vést k pocitu zmaru a zklamání (frustraci) či agresi jedince. V konfliktu se mísí prvky věcné a iracionální – nelogické, nevysvětlitelné rozumem, někdy lidé pravdu „ohýbají“, jindy vysloveně lžou a manipulují s informacemi, aby získali vlastní prospěch.“ (nzip, 2021, online)

Mezi příčiny konfliktu v zaměstnání budou rozhodně patřit nepřiměřené požadavky ze strany zaměstnavatele, s kolegou pak hádky o to, kdo je vinný nezdarem při plnění úkolu, neslučitelné povahy kolegů v kanceláři, úmyslné vyvolání hádky kolegou, aby ze sebe udělal před nadřízeným oběť, nedorozumění aj. O to horší je, pokud se jedná o jednu osobu, která konflikt neustále vyvolává.

Státní zdravotní ústav (Státní zdravotní ústav, online) uvádí, že pokud za opakovanými konflikty stojí stále jedna a táž osoba, může se jednat o člověka, který hádky potřebuje ke svému životu, je to tedy jeho životní styl, kterým dobíjí životní energii. Veškeré své činnosti, jako je shazování kolegů před nadřízeným nebo ostatními kolegy, s ničím není spokojený, nic se mu nelíbí, pomlouvá ostatní., to vše dělá pouze proto, že není spokojený sám se sebou. Takový člověk není v žádném pracovním týmu přínosem. Diskuse s nimi nikam nevedou.

2.3 Obrana

„Pro psychopaty představuje jazyk pouhá slova. A ta slova nejsou nijak emočně zvýrazněna. Psychopat sice řekne „miluji tě,“ ale prakticky to pro něj znamená asi totéž, jako by řekl „dám si kafe.“ To je jedna z příčin, proč psychopati zůstávají v pohodě, klidní a rozvážní i za extrémního nebezpečí, proč jsou tak chtiví odměn a zisku a proč tolik riskují. Jejich mozek zkrátka bývá zapnutý méně často než mozek nás ostatních.“ (Prokúpek, 2017, s. 31)

Při vyhledávání komunikace s psychopatem prostřednictvím internetových prohlížečů, narazíte na placené kurzy, které slibují, že Vás naučí komunikovat s osobou s psychopatickými znaky a naučí vás manipulativní a komunikační metody, které vám

pomohou při jednání s psychopatem. Žádného z kurzů jsem se neúčastnila, nemohu tedy posoudit jejich přínos, ale myslím si, že až tak jednoduché, aby mi na to stačil jeden kurz to nebude.

Je smutné, že právě neřešením problémů s psychopatickým kolegou nebo nadřízeným mohou tyto problémy přerůst až do takových rozměrů, kdy se oběť rozhodne tato svá životní traumata řešit násilím na onom kolegovi nebo nadřízeném. A rozhodně se nejedná o ojedinělou nebo výjimečnou situaci.

„Násilné činy proti spolupracovníkům a organizacím nejsou ani vzácné, ani izolované. Ve věku převodů vlastnictví firem, fúzí a zeštíhlování podniků, kdy jsou lidé často vysazováni z práce či rovnou propouštěni, jsou emoce zaměstnanců silou, se kterou se musí počítat. Ztráta zaměstnání může být stejně zraňující jako ztráta milované osoby, ale jen málo vyhozených pracovníků dostává vyjádření soustrasti a útěchy.“ (Becker, 1998, s. 172)

Další možností, jak aktivně řešit problémy na pracovišti jsou psychologické poradny. Vzhledem k aktuálnímu trendu uspěchané doby, se nejen na zaměstnance valí stres ze všech stran. Rodinné problémy, osobní problémy, problémy v práci a když se k tomu přidá ještě spor s kolegou nebo nadřízeným, je toho na jednoho vážně až moc. Trendem poslední doby jsou firemní psychologové. Velké společnosti zjišťují, že dbát o duševní a psychické zdraví zaměstnanců je přínosem i pro samotnou společnost. Zaměstnanec se se svými problémy svěří firemnímu psychologovi, uleví si a následně se spokojenost projeví i v pracovním nasazení. V jiných organizacích je spokojenost zaměstnanců v zaměstnání zjišťována prostřednictvím anonymních dotazníků spokojenosti.

Na webových stránkách <https://mojra.cz> působí tzv. psycholog pro firmy. Jedná se o první online psychologickou poradnu v České republice, která zde působí od roku 2015. Poskytuje benefiční program psychologické poradny pro zaměstnance. Konzultace se zaměstnancem probíhají online, po telefonu, e-mailem a jsou k dispozici od pondělí do neděle. Konzultace probíhají v sedmi jazycích a rezervaci je možné učinit také online.

Ve vyhrocených situacích se můžeme bavit o Mobbingu (šikana ze strany ostatních kolegů) nebo Bossingu (šikana ze strany nadřízeného). Účinnou obranou

v těchto situacích je už potom soudní řízení na základě Zákona č. 198/2009 Sb. o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), nebo podání žaloby na ochranu osobnosti dle Zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů.

Zákona č. 198/2009 Sb. – Antidiskriminační zákon obsahuje pojmy jako právo na rovné zacházení, diskriminaci přímou a nepřímou, obtěžování, přípustné formy rozdílného zacházení a vymezuje právní prostředky ochrany před diskriminací.

V § 10 Antidiskriminačního zákona se uvádí, že *„dojde-li k porušení práv a povinností vyplývajících z práva na rovné zacházení nebo k diskriminaci, má ten, kdo byl tímto jednáním dotčen, právo se u soudu zejména domáhat, aby bylo upuštěno od diskriminace, aby byly odstraněny následky diskriminačního zásahu a aby mu bylo dáno přiměřené zadostiučinění. Pokud by se nejevilo postačujícím zjednání nápravy podle odstavce 1, zejména proto, že byla v důsledku diskriminace ve značné míře snížena dobrá pověst nebo důstojnost osoby nebo její vážnost ve společnosti, má též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích. Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.“* (Zákony pro lidi, 2021a, online)

V § 81 Občanského zákoníku jsou uvedena práva na *„ochranu osobnosti člověka včetně všech jeho přirozených práv. Každý je povinen ctít svobodné rozhodnutí člověka žít podle svého. Ochrany požívají zejména život a důstojnost člověka, jeho zdraví a právo žít v příznivém životním prostředí, jeho vážnost, čest, soukromí a jeho projevy osobní povahy.“* (Zákony pro lidi, 2021b, online)

Největším problémem při řešení těchto situací soudním sporem je posouzení situace a její dokazování. Jak poznat, kdy byla překročena hranice a mohu se obrátit na soud. Když už mám psychické obtíže? Když mi pracovní problémy s nadřízeným nebo kolegou přerůstají přes hlavu a odráží se to i na rodinném životě? To jen těžko říci. Jak prokázat, že vám byla způsobena újma psychopatickým jednáním kolegy nebo nadřízeného? Nejúčinnějším prostředkem je určitě svědecká výpověď, nebo nějaký záznam u zaměstnavatele, že jste s ním tento problém již museli řešit dříve, ale bez výsledku. Právě tyto těžkosti jsou příčinou, proč si poškozený najde radši jiné povolání či vyhledá psychologickou pomoc, než aby situaci řešil soudním sporem.

Není dobré takovou situaci podceňovat. Při přibývajícím psychickému zatížení a emocionálním vypětí je další narůstající stres hazardem se zdravím. Následkem působení psychopata se mohou u člověka vyskytovat psychické problémy, únava, podrážděnost, nechut k jídlu, nespavost – dlouhodobě působící stresové situace.

2.4 Další možnosti komunikace

Jako další zdroje k řešené problematice bych uvedla knihu Jak řešit konflikty na pracovišti od Shay a Margaret McConnon.

„Konflikty vznikají na pracovištích každý den. Tato čtivá knížka vám ukáže, jakými způsoby můžete konflikty pozitivně a kreativně řešit a jak konfliktům předcházet. Dozvíte se, jak dosáhnout magického vítězství pro obě strany, tzv. řešení win-win, a také pochopíte, jak a proč konflikty vznikají. Poznáte, že s otevřenou komunikací, důvěrou, respektem a několika jednoduchými pravidly se můžete stát mistry v předcházení a zvládnutí konfliktů. Srozumitelný text plný neocenitelných rad a tipů obsahuje velké množství příkladů a ukázek.“ (McConnon S., McConnon M., 2009, s. 139)

Nebo dílo Komunikace, argumentace a rétorika od Milana Klapetky. *„V čtivé knížce se seznámíte s možnostmi zdokonalení své komunikační soustavy, poznáte dvanáct příčin odlišnosti lidských názorů a stanovisek a dozvíte se, jak lze či nelze tyto odlišnosti překonat. Zjistíte, jaké jsou možnosti změny názoru druhého člověka, jak využívat argumentaci a na co si při ní dávat pozor. Seznámíte se s postupem tvorby rétorického díla a získáte praktické rady, jak být úspěšným řečníkem. Autor se zabývá také zdvořilostí a asertivitou, včetně úskalí asertivity, dále neverbální komunikací, společenskou konverzací a zábavou a jejich důležitostí v mezilidských vztazích, zmiňuje specifika profesionální komunikace v pracovních kolektivech a etické souvislosti. Na závěr se autor věnuje filosofickým a teologickým základům a souvislostem mezilidské komunikace. Součástí publikace je výkladový slovníček pojmů spjatých s tematikou.“* (Klapetek, 2008, s. 247)

Jako poslední uvádím knihu Komunikace v konfliktu od Rory Kane Millera. *„Konflikty mají spoustu podob. Od pravidelné hádky kvůli neumytému nádobí, přes seřvání nadřizeným, po domácí násilí a brutální vraždy v afektu. Násilí, verbální i fyzické, je formou komunikace a má svůj účel, charakter a pravidla. V pozadí totiž stojí*

emoce a ty jsou do značné míry nejen předvídatelné, ale i ovlivnitelné. Na základě dlouholetých zkušeností z nebezpečné práce u vězeňské zásahové jednotky vypracoval Rory Miller jedinečný program ConCom, který učí, jak vhodnou komunikací předejít osobním konfliktům s cizími lidmi i se svými blízkými. Nabízí zcela nový náhled na uvědomělou a efektivní komunikaci, která vám může snadno pomoci v každodenním životě. Tento vysoce efektivní komunikačně-psychologický program se nyní dostává do České republiky. V knize, kterou přeložil a tuzemským podmínkám přizpůsobil Jan Kadlec, zkušený instruktor působící na Policejní akademii ČR, se dozvíte, na jakých principech fungují mezilidské konflikty, co od nich očekávat a jak s nimi zacházet. Seznámíte se s užitečným modelem lidské komunikace a dostane se vám poučení o světě fyzického násilí a o jeho zvládnutí. Naučíte se vnímat věci, které podvědomě znáte, ale nikdy jste si je neuvědomili. Zbytek - stejně jako je tomu u každé sebelepší příručky - už bude záležet na vás.“ (Miller, 2018, s. 173)

3 Výzkumné šetření výskytu psychopatických vlastností v povolání

Jak již bylo uvedeno výše, Kevin Dutton sestavil tabulku zaměstnání, ve kterých se nejčastěji vyskytují jedinci s psychopatickými rysy. Výzkumné šetření se tedy opírá o autorova zjištění a jeho škálu výskytu psychopatů v jednotlivých profesích. Zároveň chceme z reprezentativního vzorku respondentů vyzjistit nejčastější projevy psychopatického jednání na pracovišti a způsob vypořádávání se respondentů s tímto problémem. Na základě výše uvedeného výčtu povolání, ve kterých se vykytují jedinci s psychopatickými sklony byl sestaven dotazník (Příloha B).

Předpokladem výzkumu je, že kolegové s psychopatickými rysy najdeme nejčastěji mezi administrativními pracovníky, následně ve zdravotním personálu, v ostatních profesích a nejméně v řemeslných profesích. Dle K. Duttona převažují mezi psychopaty hlavně muži.

Hlavním cílem této práce bude zodpovědět tyto výzkumné otázky:

- 1) Jaký je podíl mezi muži a ženami v různých odvětvích povolání s psychopatickými vlastnostmi?
- 2) Jaké psychopatické vlastnosti se nejčastěji v různých druzích zaměstnání vyskytují?
- 3) Jaký vliv na psychopatické vlastnosti má to, když je nositelem psychopatických vlastností žena, nebo muž?
- 4) Jak se nejčastěji oběť kolegy nebo nadřízeného s psychopatickými vlastnostmi brání?

Dotazník pro kvantitavní výzkumné/průzkumné šetření byl distribuován v papírové formě do různých odvětví. Do všech odvětví činnosti byl předán stejný počet dotazníků, ve kterém bylo na dobrovolných účastnících šetření požadováno vyplnění tohoto dotazníku. V části šetření bylo dotazováno na výskyt psychopatických rysů v jejich zaměstnání a v další části dotazníku se výzkum zabíral nejčastějším projevem psychopatie a volbou reakce respondentů na toto jednání.

„Dotazník je snad nejpoužívanější z výzkumných technik vůbec. Není užíván pouze v pedagogických výzkumech, ale také v sociologických, demografických a dalších šetřeních zabývajících se člověkem a společností. Podstatou dotazníku je zjištění dat

a informací o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají.“ (Pelikán 1998, s. 105)

Při distribuci dotazníku se jednalo o náhodný výběr zaměstnanců jednotlivých povolání. Cílem tohoto šetření nebylo potvrzení psychopatických jevů ve vrcholných pozicích různých povolání – manažeři, lékaři, ale výskytu psychopatického jednání mezi zaměstnanci na srovnatelných pozicích v jednotlivých oborech. Dotazníkového šetření se účastnil pouze náhodný vzorek zástupců jednotlivých odvětví, nikoliv všichni zaměstnanci v jednotlivých organizacích. Dotazník byl poskytován do různých organizací na pozice s obdobným charakterem činnosti. Z šetření byly vyjmuti vrcholový manažeři a zaměstnanci na pozici vedoucích pracovníků, doktorů, ředitelů, právě z důvodu lepšího srovnání výsledků z jednotlivých odvětví povolání. V každé skupině povolání byl vyplněn stejný počet dotazníků z důvodu srovnatelného měření – 60 ks/skupina – celkem tedy 240 vyplněných dotazníků.

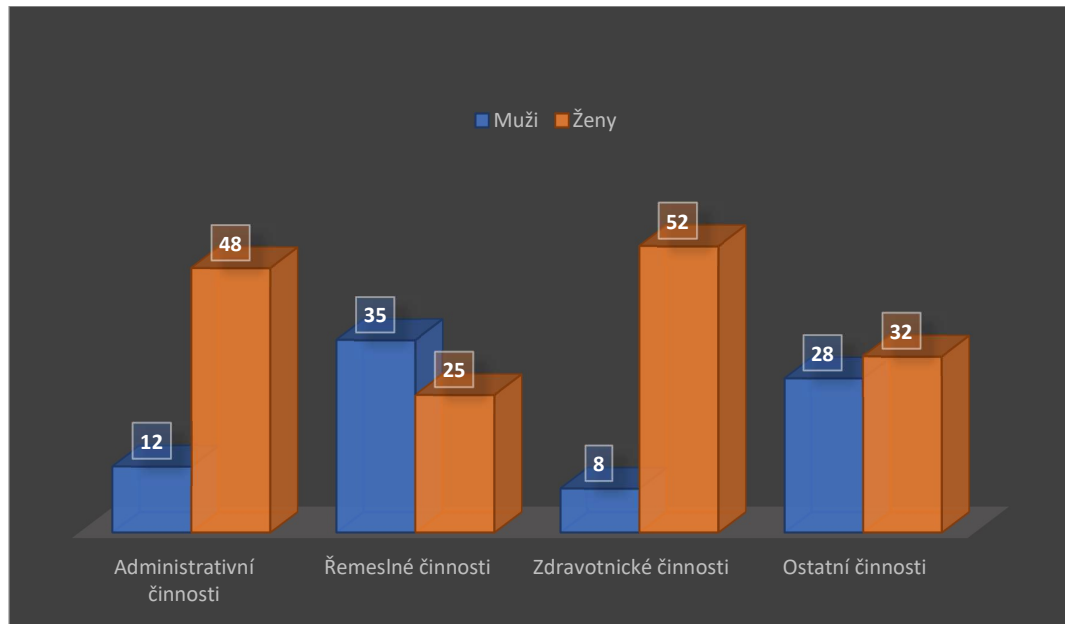
Z důvodu rozmanitosti cílových skupin vybraných povolání byly vzorky zhuštěny pouze do čtyř skupin pro různá povolání:

- 1) Administrativní činnosti – administrativní pracovníci v soukromé sféře (sekretářka, účetní), úředníci ve státním sektoru z různých organizací na pozici řadového zaměstnance, nikoliv ve vedoucích funkcích
- 2) Řemeslné činnosti – osoby samostatně výdělečně činné, nebo zaměstnané v soukromé sféře v oborech činnosti: zednictví, truhlářství, pokrývač, kotelník, kominík, soustružník, pomocný dělník ve výkopových pracích, uklízečka, kosmetička aj.
- 3) Zdravotnictví – zdravotní sestry, zřízenci, sanitář/ky – nikoliv lékaři, manažeři
- 4) Ostatní nezařazená povolání – prodavač/ka, učitel/ka na základní škole, zásobovač, řidič autobusu, pedagogičtí pracovníci v mateřské škole aj.

3.1 Zjištěná data

Nejčastější věk oslovených respondentů je 40-49 let. Z celkového počtu respondentů bylo 83 mužů a 157 žen. Bližší rozčlenění dle jednotlivých skupin je znázorněno v následujícím grafu.

Při distribuci dotazníku nebyl brán zřetel na rozdělení dotazníku mezi obě pohlaví ve stejném poměru. Proto k tomuto rozlišení nebyl brán zřetel ani při vyhodnocování následujících odpovědí, ale byl hodnocen pouze rozdíl mezi jednotlivými odvětvími činnosti, nikoliv mezi pohlavími.

Graf 1: Zastoupení respondentů šetření dle pohlaví (Stříteská, 2021)

Z celkově dvěstě čtyřiceti dotázaných respondentů uvedlo 221 respondentů kladnou odpověď na znalost pojmu psychopat, nebo alespoň povědomost o užívání tohoto termínu, ať již v souvislosti s psychopaty na pracovišti, nebo psychopati související s trestnými činy či sériovými vrahy.

Jednou z položek bylo zaměstnání respondenta, kam napsal své skutečné zaměstnání. Vzhledem k rozmanitosti jednotlivých povolání byly následně dotazníky rozděleny do čtyř skupin, jak bylo již avizováno dříve.

Na otázku, zda se někdo takový nebo někdo s výraznými psychopatickými vlastnostmi nachází mezi kolegy, odpovědělo z celkového počtu 58 respondentů že nikoliv, nebo že o nikom takovém neví. Nejvíce nesouhlasných odpovědí bylo z řemeslných povolání a sice z celkového počtu 60ti dotazovaných, jich celkem 32

odpovědělo že ne, nebo že o nikom neví. Pro tyto respondenty, kteří na tuto otázku odpověděli záporně dotazník již dále nepokračoval, ale byli zahrnuti do vyhodnocujících grafů.

Pro respondenty s kladnou odpovědí – celkem tedy 182, následovala otázka na rozčlenění mezi kolegy nebo nadřízené a ženy nebo muže.

Tabulka 2 – Výskyt psychopatických vlastností

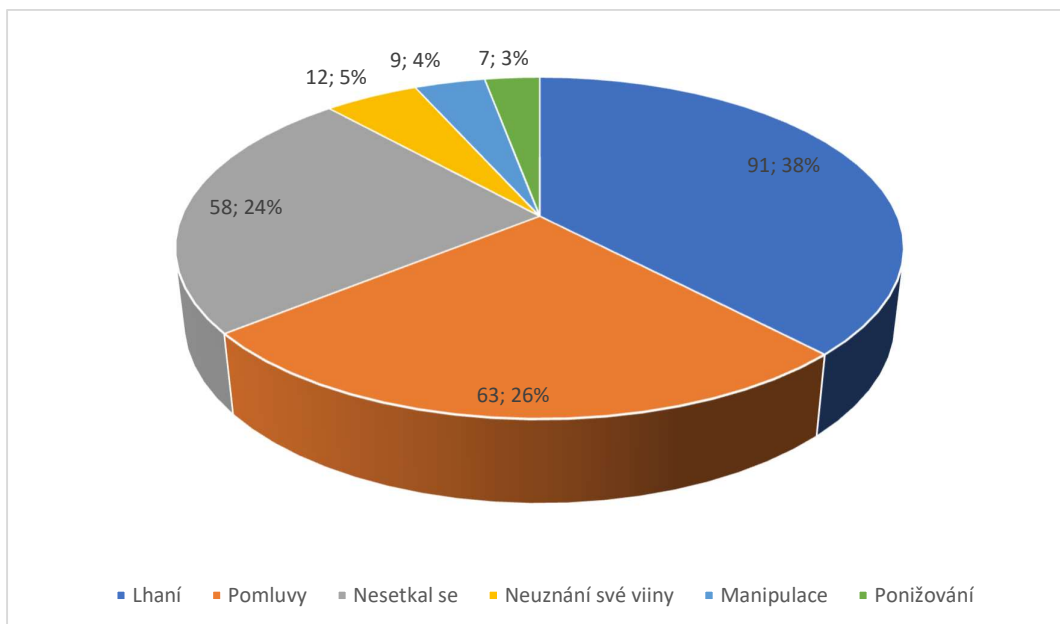
	Kolega	Nadřízený	Muž	Žena
Administrativní činnosti	35	29	15	49
Řemeslné činnosti	17	13	21	9
Zdravotnické činnosti	14	42	31	25
Ostatní činnosti	21	32	27	26

Zdroj: Stříteská, 2021

Následovala otázka na nejhorší psychopatické projevy. Do této otázky nebyly zařazeny veškeré projevy, ale byly vybrány pouze některé, které dle mého mínění nejvíce souvisí a které se nejvíce projevují právě v povoláních.

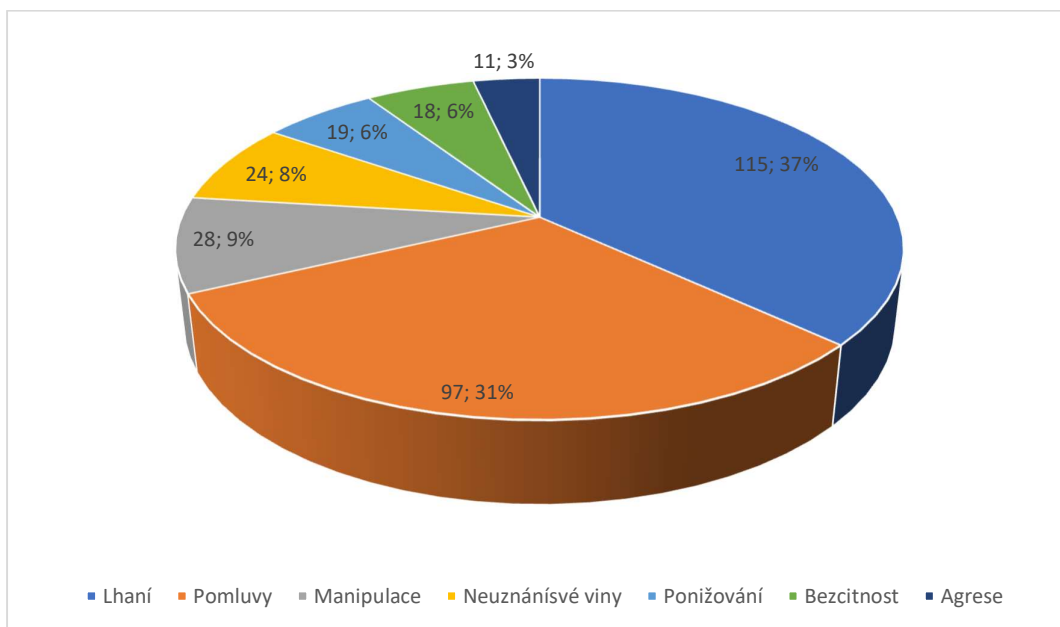
Nejčastější odpovědi na nejhorší psychopatické projevy (zde mohl respondent zaškrtnout pouze jednu z možných odpovědí) je lhaní – 91 respondentů z celkových 182, dále pomlouvání s počtem 63 respondentů a o poslední příčky se dělí vlastnosti jako neuznání své viny, manipulace a ponižování. Agrese a bezcitnost se mezi nejhorší psychopatické projevy v dotazníku neobjevily vůbec. V níže uvedeném grafu jsou tato čísla přepočtena na procenta. V grafu jsou zahrnuti i respondenti, kteří se s psychopatickým jednáním neseťkávají, nebo o něm neví.

Pro lepší přehlednost zjištěných výsledků jsou prezentovány v tzv. koláčovém grafu. „*Používají se ke znázornění toho, jak se jedna věc rozkládá do menších částí. Ukazuje, jak je jedna věc – jako skupina lidí, nebo nějaký rozpočet - tvořena z mnoha menších částí.*“ (Walker, 2013, s. 88)

Graf 2 – Nejhorší psychopatické projevy dle respondentů (J. Stříteská, 2021)

Za nejčastější psychopatické vlastnosti z nabízených možností označilo lhaní celkem 115 respondentů, pomluvy 97 respondentů a manipulaci 28 dotazovaných. U této otázky byla možnost zaškrtnout více odpovědí. Podrobnější členění odpovědí je opět uvedeno v následujícím grafu, vyjádřeno v procentech a přesná čísla jsou následně uvedena v tabulce pod grafem.

Graf 3 – Nejčastější psychopatické vlastnosti (Stříteská, 2021)

Na tuto otázku odpovědělo celkem 182 respondentů. Do tohoto grafu nejsou zahrnuty dotazníky, ve kterých byla zaškrtnuta odpověď, že se respondent na svém pracovišti nesetkal s psychopatickým jednáním, nebo o tom neví. U této otázky šlo spíše o zmapování toho, jaký je rozdíl v označených vlastnostech psychopata s ohledem na druh povolání.

Tabulka 3 – Nejčastější psychopatické vlastnosti s ohledem na povolání

	Admin. činnosti	Řemeslné činnosti	Zdrav. činnosti	Ostatní činnosti
Lhaní	53	9	42	11
Pomluva	42	7	36	12
Manipulace	11	4	13	0
Neuznání své viny	5	9	8	2
Ponižování	9	2	7	1
Bezcitnost	2	0	11	5
Agrese	1	6	1	3

Zdroj: (Strítěská, 2021)

Jako nejčastější následky přítomnosti člověka s výraznými psychopatickými rysy uvedli respondenti nejčastěji nechuť chodit do práce (celkem 62), dále ztrátu pracovního nasazení (celkem 41) a přetrvávající pocit bezmoci (celkem 33).

V otázce, jak se nejčastěji snaží čelit atakům kolegy nebo nadřízeného s psychopatickými vlastnostmi odpovědělo nejvíce respondentů, že se takovému člověku snaží vyhybat (celkem 73) nebo že ho ignorují (celkem 65). Přímému konfliktu se nevyhýbá 14 dotazovaných a se svým nadřízeným pracovníkem toto jednání řeší 9 respondentů.

113 dotazovaných z celkových 182 již přemýšlelo nad odchodem ze zaměstnání kvůli dotyčné osobě. 23 respondentů již našlo oporu v řešení u svého zaměstnavatele, 12 z nich oporu u svého zaměstnavatele vůbec nemá a 147 dotazovaných zatím nemělo potřebu, nebo odvalu tento problém se svým zaměstnavatelem řešit.

3.2 Shrnutí šetření

Člověk s výrazným psychopatickým rysem zkřížil naši životní cestu nejednomu z nás, jak ukazují výše uvedená čísla. Vzhledem k tomu, že ani já, ani oslovení respondenti, nejsme odborníky v oboru psychologie, nebyla v dotazníku požadována odpověď na přítomnost psychopata na pracovišti, ale pouze na člověka s nějakým výrazným psychopatickým rysem.

Otázky byly zaměřeny na psychopatické vlastnosti, které se v zaměstnání a při výkonu různých profesí objevují nejčastěji a jsou dle mého názoru nejsnáze odhalitelné a pozorovatelné.

V některých tabulkách či grafech, jako například při počtu kolegů a nadřízených s psychopatickými projevy se vyskytují vysoká čísla, stejně tak jako například u nejčastěji vyskytujících se psychopatických vlastností. Tato abnormalita je dána tím, že při rozdělování dotazníků nebyl brán zřetel na různá oddělení jedné organizace, na kterých jednotliví zaměstnanci pracují, ale zohledňoval se pouze druh vykonávané činnosti. Z tohoto důvodu jsou uvedená čísla vyšší, protože pokud se osoba s výraznými psychopatickými vlastnostmi nacházela na oddělení s více zaměstnanci, nejedná se automaticky o 10 osob s psychopatickým vzorcem chování, ale může se jednat o jednu osobu, kterou označilo 10 pracovníků z jednoho oddělení.

Z výše uvedeného grafu č. 1 a tabulky č. 3 lze dovodit vztah mezi skladbou zaměstnanců (převaha žen nebo mužů) a psychopatickými projevy. Zatím co v zaměstnání, ve kterém je kolektiv tvořen převážně ženami, dominují projevy, jako je lhaní nebo pomluvy. U povolání, ve kterých převažují muži, se již častěji vyskytuje agresivní způsob jednání. Z tabulky č. 2 je zřejmé, že se v řemeslných činnostech vyskytuje psychopatické chování téměř o polovinu méně, než například v profesi administrativní.

Co se týče mužského a ženského pohlaví, nebo kolegů a nadřízených, tam už takový rozdíl prokázán nebyl. Je to dáno také tím, že dotazník nebyl rozdělován stejným počtem mezi muže a ženy, ale pouze náhodně. V literatuře se pojem psychopat pojí většinou s mužským pohlavím, ale je evidentní, že tyto sklony se ve velké míře projevují i u žen.

O závažnosti psychopatických projevů svědčí nadpoloviční počet respondentů, kteří se setkali s psychopatickými projevy a nyní přemýšlí o změně zaměstnání.

Pro doplnění šetření byl následně po vyplnění dotazníku proveden rozhovor s paní Evou, která souhlasila s poskytnutím svých zkušeností ze setkání s kolegyní s psychopatickými projevy. Paní Eva pracuje v administrativní činnosti. Nebylo nutné ani pokládat mnoho otázek, protože se paní Eva hned v úvodu svěřila, že ji tento problém velice trápí a hned se rozpovídala.

Úzkost jí způsobuje pocit strachu, když jde ráno do práce a obává se toho, co se bude v zaměstnání zase dít. Při plnění pracovních úkolů si paní Eva střeží svoji práci před kolegyní, protože postup plnění zadaného úkolu, který byl ještě včera správný, je dnes už špatně a vzniká konfliktní situace, která není ojedinělá. Vždy se najde nějaký důvod ke konfliktu, nebo alespoň k tomu, aby byla paní Eva prezentována před jejich vedoucí jako pomalý a málo schopný kolega. Bohužel je to ale tak, že i paní vedoucí vyzdvihuje zaměstnance s psychopatickými sklony a ostatní kolegové jsou spíše neschopní, nedá se jim v ničem věřit a jejich práce tedy stále podléhá kontrole zmiňované kolegyně.

„V případě, že potřebujeme s něčím poradit, jsou její odpovědi velice strohé, nebo nic neříkající a to jenom proto, abychom neměli přehled o celém problému. Když potřebuji něco vysvětlit, s čím nemám žádné zkušenosti a vím že ona ano, se strachem se jdu zeptat. A i když je to její náplní práce, poskytovat nám tyto informace, vždy za ní chodím s ponížným hlasem a za každým druhým slovem říkám prosím tě, mohla bys, jestli tě to nebude obtěžovat, až budeš mít čas aj.“

Stejně tak prý jedná i s klienty. Pokud přijde klient něco řešit, nebo potřebuje něco vyřídit, je odkázán na různé zdroje jako internet, zákony, informační letáky, jen aby co nejdříve odešel pryč a nechtěl nic dále řešit, nebo neměl důvod se na něco ptát. Někdy již při vstupu klienta do kanceláře zaujme kolegyně paní Evy konfliktní postoj a teprve až na výhrůžku klienta, že si půjde stěžovat, začne jednat přístupněji a příjemněji.

Toto všechno jsou dle paní Evy pouze střípky ze všeho, co se jí s onou kolegyní v každodenním styku děje. Někdy zasahuje do toho, kdy si může paní Eva vybrat dovolenou, nebo jí říká, jak by se měla v určitých situacích zachovat a že jenom tak by to bylo správné, donáší vedoucí i soukromé záležitosti, které se během vyslechnutého

rozhovoru s kolegyní dozvěděla. A z toho přijde s úsměvem a zeptá se, jak se má rodina a co dělají děti, jestli nepotřebují s něčím pomoci a je milá, jako by to snad ani nebyla ta samá osoba.

„Svoji práci potřebuji a baví mě, vždyť jinak bych ji nedělala už 10 let, ale ten každodenní stres a strach z toho, z jakého komára se zase udělá velbloud mě ubíjí, ale bohužel nemám vůbec odvahu zkusit změnit povolání a začít někde od začátku. Stále se obávám toho, že by jinde mohlo být ještě hůř.“

S paní Evou jsme ztrávili příjemné odpoledne. Na závěr jsem jí ale musela slíbit, že rozhovor bude přepsán pouze obecně, bez uvedení přesných popisů událostí, které paní Eva v rozhovoru popsala kvůli strachu, že by si to dotyčná osoba, mohla přečíst a poznat se.

Závěr

Pravidla, která máme nastavena v běžném životě pro setkání s psychopatem z daleka neplatí. Pokud se řídíme heslem, že nejlepší obranou je útok, pak při setkání s psychopatem platí, že nejlepší obranou je útek. Pokud tedy existuje ta možnost, je vždy lepší si takového člověka držet co nejdále od těla, nebo se mu zcela vyhnout. Velice důležité je takového člověka včas rozeznat a nenechat se vmanipulovat do situace, ve které nechceme být, nebo ve které by nám mohla hrozit újma, ať už psychická nebo materiální.

Když už na psychopata v zaměstnání narazíte, je velice důležité nastalou situaci řešit. S někým si promluvit, podělit se o své zkušenosti, případně využít i služeb psychologů. Hlavně si neříkat, že to bude časem dobré, že se to časem zlepší. Nebude a nezlepší. Ale můžete si navzájem s kolegy poskytnout vzájemnou podporu řešením nastalé situace. Případně do řešení zapojit i zaměstnavatele, vžít pokud o vyvstalém problému neví, nemůže ho ani řešit.

Ačkoliv jsou v této práci uváděny hlavně odvrácené strany psychopatů a jejich negativní vlastnosti, existují pracovní pozice, kde jsou lidé s výraznými psychopatickými vlastnostmi naopak vyhledáváni - například při hromadném propouštění zaměstnanců. Jsou to situace, které ostatním lidem mohou způsobit obrovskou psychickou zátěž a stres.

Při načítání různých článků a literatury k tvorbě této práce byl pojem psychopata většinou spojen s muži. Na základě provedeného šetření je zřejmé, že se na pracovišti vyskytuje také nezanedbatelné množství žen s psychopatickými rysy.

Na základě vyhodnocení dat z výzkumného šetření byl naplněn cíl porovnání jednotlivých zaměstnání a výskytu osob s psychopatickými vlastnostmi. Šetření také potvrdilo nejnížší výskyt osob s psychopatickými znaky v řemeslných profesích. Při tvorbě grafů a tabulek k vyhodnocení výsledků šetření vyplynul vztah mezi jednotlivými psychopatickými znaky a složením zaměstnanců dle pohlaví. V profesích, kde převažovali muži, převažovaly agresivnější psychopatické znaky, u žen se jednalo spíše o pomluvy a lhaní. Ovšem bez ohledu na druh povolání se s psychopatickými znaky jednání můžeme setkat kdekoliv.

Seznam použitých zdrojů

BABIAK, Paul a HARE, Robert D. *Hadi v oblecích, aneb, Psychopat jde do práce*. Vyd. 1. Praha: Academia, 2014. 253 s. Společnost; sv. 6. ISBN 978-80-200-2366-7.

BRUNO, Tiziana a ADAMCZYK, Gregor. *Řeč těla: jak rozumět signálům řeči těla a cíleně je používat*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 192 s. ISBN 978-80-247-4592-3.

DUTTON, Kevin. *Moudrost psychopatů: svatí, špioni a sérioví vrazi*. Přeložil Renata ČERVENKOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1462-5.

FALLON, James H. *Psychopat v mém mozku: neurovědcova cesta k odhalení jeho temného já*. Překlad Vojtěch Pišl. Vydání první. Praha: Portál, 2019. 198 stran. ISBN 978-80-262-1503-5.

BECKER, Gavin de. *Dar strachu*. Překlad Jiří Podešva. Vyd. 1. Frýdek-Místek: Alpress, 1998. 366 s. ISBN 80-7218-143-2.

GRUBER, David. *Zlatá kniha komunikace: jemně doladěné vydání bestselleru No. 6*. Vydání šesté. [Ostrava]: Gruber - TDP, [2015], ©2015. 280 stran. ISBN 978-80-85624-97-7.

HARE, Robert D. *Bez svědomí: znepokojivý svět psychopatů mezi námi*. Překlad Martin Gust. Vydání první. V Praze: Dům Harfa, 2015. 233 stran. ISBN 978-80-900379-1-5.

HONZÁK, Radkin a HONZÁK, František. *Čas psychopatů*. Vydání první. Praha: Galén, [2018], ©2018. 335 stran. ISBN 978-80-7492-384-5.

KLAPETEK, Milan. *Komunikace, argumentace, rétorika*. 1. vyd. Praha: Grada, 2008. 247 s. ISBN 978-80-247-2652-6.

KOUKOLÍK, František. *Sociálně úspěšní psychopati, aneb, Vzpoura deprivantů 1996-2020*. První vydání. Praha: Galén, [2020], ©2020. 217 stran. ISBN 978-80-7492-473-6.

MCCONNON, Shay a MCCONNON, Margaret. *Jak řešit konflikty na pracovišti*. 1. české vyd. Praha: Grada, 2009. 139 s. Manažer. Komunikace. ISBN 978-80-247-3003-5.

MILLER, Rory Kane a Kadlec, Jan. *Komunikace v konfliktu*. První vydání. Praha: Mladá fronta, 2018. 173 stran. ISBN 978-80-204-4815-6.

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 1998. 270 s. ISBN 80-7184-569-8.

PRAŠKO, Ján a kol. *Poruchy osobnosti*. Vydání třetí. Praha: Portál, 2015. 359 stran. ISBN 978-80-262-0900-3.

PROKŮPEK, Vít. *Psychologie ovlivňování: 99 tipů pro zvýšení vaší přesvědčivosti*. 2. vydání, aktualizované a doplněné. [Pardubice]: Vít Prokůpek, 2017. 249 stran. ISBN 978-80-906565-4-3.

RONSON, Jon. *Kdo je psychopat*. 1. vyd. Brno: CPress, 2014. 228 s. ISBN 978-80-264-0181-0.

VYBÍRAL, Zbyněk. *Lži, polopravdy a pravda v lidské komunikaci*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2015. 175 s. ISBN 978-80-262-0869-3.

STOUT, Martha. *Sociopat odvedle: bezcitní versus my ostatní*. Překlad Anna Pilátová. Vydání první. Praha: Dům Harfa, 2016. 205 stran. ISBN 978-80-900379-2-2.

WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2013. 218 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.

Jak poznat psychopata. *Psychopatie.cz* [online]. Institut psychologie s.r.o. 2021 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://psychopatie.cz/domains/psychopatie.cz/o-psychopatii/detail/6>

Jaký je rozdíl mezi psychopatem a sociopatem. *PsychologickéČlánky.cz* [online]. 2018 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://psychologickeclanky.cz/clanek/jaky-je-rozdil-mezi-psychopatem-a-sociopatem-1>

Konflikt a jeho řešení, nzip.cz [online]. Státní zdravotní ústav 2021 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/103-konflikt-a-jeho-reseni>

McConnon, Shay a McConnon, Margaret. *Jak řešit konflikty na pracovišti*. 1. české vyd. Praha: Grada, 2009. 139 s. Manažer. Komunikace. ISBN 978-80-247-3003-5.

MIKULÁŠOVÁ, Alice. Radkin Honzák: Při setkání s psychopatem doporučuji okamžitý úprk. *Flowee* [online]. 2017 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://www.flowee.cz/clovek/90-archiv-2017/esprit/vzdelavani/2972-radkin-honzak-pri-setkani-s-psychopatem-doporucuji-okamzity-uprk>

O psychopatii. *Psychopatie.cz* [online]. Institut psychologie s.r.o. 2021 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://psychopatie.cz/domains/psychopatie.cz/o-psychopatii>

Prečo sa psychopati nachádzajú tak vysoko v korporátnych rebríčkoch. *Otvorená hra* [online]. 2014-2021 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: http://www.otvorenahra.sk/preco-sa-psychopati-nachadzaju-tak-vysoko-v-korporatnych-rebrickochtechniky1/?utm_term=jak%20poznat%20psychopata&utm_campaign=Pre%C4%8Do+sa+psychopati+nachC3%A1dzaj%C3%BA+tak+vysoko+v+korpor%C3%A1tnych+rebr%C3%AD%C4%8Dkoch?&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=7698764017&hsa_cam=670003127&hsa_grp=38080375633&hsa_ad=389776424137&hsa_src=g&hsa_tgt=kwd-14034217325&hsa_kw=jak%20poznat%20psychopata&hsa_mt=b&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gclid=EAIaIQobChMI8uag5u6c8QIV2BB7Ch2SAAOAMYAiAAEgIAS_D_BwE

ŠKODA, Jaromír. Psychopatie I. – pojem a diagnóza. *Psychoanalýza dnes* [online]. 2019 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <http://psychoanalyzadnes.cz/2019/06/17/psychopatie-i-pojem-a-diagnoza/>

Vítejte na Psychopatie.cz. *Psychopatie.cz* [online]. Institut psychologie s.r.o. 2021 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://psychopatie.cz/domains/psychopatie.cz/>

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. *Zákony pro lidi* [online]. © AIONCS, s.r.o. 2010–2020 [cit.2021-07-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

Zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). *Zákony pro lidi* [online]. © AIONCS, s.r.o. 2010–2020 [cit.2021-07-08]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/hledani?text=198%2F2009>

Grafy:

Graf 1: Zastoupení respondentů šetření dle pohlaví (Stříteská, 2021)

Graf 2 – Nejhorší psychopatické projevy dle respondentů (J. Stříteská, 2021)

Graf 3 – Nejčastější psychopatické vlastnosti (Stříteská, 2021)

Obrázky:

Obrázek 1 - F60-F69 - Poruchy osobnosti a chování u dospělých. MKN-10 2021 [online]. *úzis*. 2021 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/prohlizec/F60-F69>

Obrázek 2 – KONUPKOVÁ, Eliška. Psychopat, psychopatie – příznaky, projevy, symptomy, příčina, léčba. *Příznaky – projevy* [online]. 2012-2018 [cit. 2021-07-08]. Dostupné z: <https://www.priznaky-projevy.cz/psychiatrie-sexuologie/1473-psychopat-psychopatie-priznaky-projevy-symptomy-pricina-lecba>

Obrázek 3 – Bruno, Tiziana a Adamczyk, Gregor. *Řeč těla: jak rozumět signálům řeči těla a cíleně je používat*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013. 192 s. ISBN 978-80-247-4592-3.

Tabulky:

Tabulka 1 - DUTTON, Kevin. *Moudrost psychopatů: svatí, špioni a sérioví vrazi*. Přeložil Renata ČERVENKOVÁ. Praha: Portál, 2019. ISBN 978-80-262-1462-5.

Tabulka 2 – Výskyt psychopatických vlastností (Stříteská, 2021)

Tabulka 3 – Nejčastější psychopatické vlastnosti s ohledem na povolání (Stříteská, 2021)

Přílohy

Příloha č. 1 – Kontrolní test psychopatie podle Dr. Hare

Příloha č. 2 – Dotazník výzkumného/průzkumného šetření

Příloha č. 1

Kontrolní test psychopatie podle Dr. Hare

1. Nenucené, ale povrchní kouzlo - tendence mít uhlazené a poutavé vystupování, často doslova okouzlující, ale zároveň verbálně jednoduché. Psychopat není vůbec plachý nebo bázlivý vyslovit svůj názor. Osvobodil se od společenských konvencí a vůbec mu nedělá problém přerušovat jiné v rozhovoru či skákat někomu do řeči.
2. Grandiózní sebevědomí - neuvěřitelně nafouknutý pohled na své schopnosti a obrovská sebedůvěra a sebejistota. Psychopat je arogantní člověk, který věří, že je výjimečný.
3. Náchylnost k nudě - neustálá potřeba nových a vzrušujících pobídek, dokonce i provádění věcí, které jsou riskantní a nebezpečné. Psychopat má často nízkou sebekázeň při provádění úkolů až do konce, protože se snadno unudí. Nevydrží pracovat při stejném úkolu, který trvá delší dobu nebo při úkolech, které považuje za nudné či rutinní.
4. Patologické lhaní - může jít o dvě podoby, a to mírné nebo extrémní. V mírné podobě je psychopat vychytralý, lstivý a mazaný, ale v extrémní se toto chování ještě zhorší na podmanivé, bezohledné, manipulativní a nečestné.
5. Manipulativnost - využívání podvodů, lži či podvádění ke zneužití jiných a dosažení svých cílů. Odlišuje se od bodu číslo 4., nakolik v tomto se řeší i vykořisťování a absence lítosti nad utrpením obětí.
6. Nedostatek lítosti a viny - tendence být nezaujatý, chladný a bez špetky empatie. Obvykle se také projevuje pohrdavým chováním.
7. Mělké emoce - jinak řečeno i jako emocionální chudoba či omezený rozsah nebo hloubka pocitů. Psychopat je chladný i přes náznaky otevřenosti.
8. Necitlivost - nedostatek pocitů vůči lidem obecně. Chladné vystupování, opovrhování a nedostatek taktu.

9. Parazitický životní styl - záměrné, manipulativní, sobecké až vykořisťující chování, které vede k finanční závislosti na ostatních. To se následně odráží v nedostatku motivace, nízké sebekázi a neschopnost odpovědnosti.
10. Nedostatek sebekontroly - nevládní kontrolovat své pocity, zejména hněvu a změny nálad. Psychopat nemá problém vyjádřit podrážděnost, znechucení, netrpělivost a vyhrožovat ať už verbálně nebo fyzicky.
11. Promiskuitní sexuální chování - povrchní vztahy, náhodní partneři či udržování více vztahů ve stejnou dobu. Kromě toho i pokusy nutit druhé k sexuální aktivitě nebo hrdě vyprávět o sexuálním zneužívání.
12. Problémy chování v raném věku - netradiční chování před dosažením puberty, které zahrnuje například lhaní, krádeže, podvádění, vandalismus, šikanu, vyhrožování, útoky z domu, atd.
13. Nedostatek realistických dlouhodobých cílů - neschopnost a přetrvávající selhávání při realizaci dlouhodobých plánů a cílů. Existence psychopata je často bezcílná a chybí mu směr života.
14. Impulzivita - nepředvídatelné chování, téměř žádné plánování, neschopnost odolávat pokušení, frustraci a naléhání. Psychopat postrádá úvahy, ve kterých by zvážil důsledky svého chování.
15. Nezodpovědnost - opakované neplnění svých závazků, například nezaplacení účtů, pozdní dojíždění do práce, neplnění smluvních ujednání a podobně.
16. Neschopnost vzít odpovědnost za své činy - psychopat často popírá odpovědnost jako takovou, není schopen ji přijmout a snaží se zmanipulovat jiné osoby, aby tento názor přijaly.
17. Krátkodobé manželství - nekonzistentnost a nepoddajnost se projevuje nejen ve finančních závazcích, ale i v těch manželských.
18. Kriminalita v pubertě - problémové chování ve věku od 13 do 18 let, většinou jde o nelegální chování, které zahrnuje aspekty vykořisťování, agrese, manipulace nebo bezohlednosti či nemilosrdnosti.
19. Porušení podmínek propuštění - psychopat častokrát nedbá na propuštění z vězení a kvůli porušení pravidel se tam velmi rychle vrátí.
20. Kriminální univerzálnost - rozmanitost trestných činů bez ohledu na to, o jaký typ trestného činu se jedná.

21. Druhotně získané dovednosti sociopatického/sociologického podmiňování - Nově přibyl bod č.21 "Acquired behavioural sociopathy/sociological conditioning". Tento bod znamená, že daná osoba se spoléhá na sociologické dovednosti a triky, aby klamala. Jinými slovy: Zneužívá vědu i terapii k dosažení svého cíle.

Vyhodnocení

Tyto položky zjišťují citové, interpersonální a behaviorální rysy. Každá z položek je hodnocena od nuly do dvou. Celková suma bodů pak stanoví rozsah psychopatie dané osoby:

Otázek je tedy celkem 21.

Pokud je znak nepřítomen, skóre za položku je 0.

Pokud je znak pravděpodobně přítomen, skóre 1.

Pokud je znak zcela jistě přítomen, skóre 2

Výsledek celkem 30 bodů (v USA) nebo celkem 25 bodů (ve Velké Británii) znamená s vysokou pravděpodobností odhaleného psychopata.

Příloha č. 2

Dotazník:

Dobrý den, chtěla bych Vás poprosit o vyplnění anonymního dotazníku, který slouží jako podklad pro bakalářskou práci na téma Psychopati v zaměstnání aneb jak s nimi správně komunikovat. Vyplnění tohoto dotazníku nezabere více jak 10 minut.

Psychopatické jednání mezi zaměstnanci – kolegy

Věk respondenta – prosím zaškrtněte křížkem

- 18 – 29
- 30 – 39
- 40 – 49
- 50 – 59
- a více

Pohlaví respondenta

- Muž
- Žena

Zaměstnání respondenta

Setkali jste se s pojmem psychopat? – ANO/NE

V jaké souvislosti? (*dobrovolné*).....

Máte pocit, že máte někoho s psychopatickými vlastnostmi mezi svými kolegy nebo nadřízenými? – ANO/NE

Prosím zaškrtněte jednu nebo více možností

- Kolega
- Nadřízený
- Muž
- Žena

Jaké psychopatické projevy osob ve Vašem zaměstnání považujete za nejhorší? *(vyberte pouze jednu z nabízených možností)*

- manipulace
- pomluva
- agrese *(myšleno v jednání, nikoliv fyzická)*
- lhaní
- neuznání své viny
- bezcitnost
- ponižování

Které z uvedených jevů pozorujete nejčastěji? *(lze vybrat více než jednu možnost)*

- manipulace
- pomlouvání
- lhaní
- neuznání své viny
- bezcitnost
- agrese
- ponižování

Jak Vás přítomnost takového člověka na pracovišti ovlivnila? *(vyberte jednu z možností)*

- nechut' chodit do práce
- ztráta pracovního nasazení
- rezignace na snahu o zlepšení pracovních vztahů
- pocit bezmoci
- pocit nespravedlnosti
- nijak

Jak psychopatickému jednání na pracovišti nejčastěji čelíte? *(vyberte jednu z možností)*

- nevyhýbám se konfliktu
- nijak, už jsem to vzdal/a

- ignoruji ho
- řeším to s nadřízeným
- vyhýbám se mu
- vyhledala jsem odbornou pomoc v psychologické poradně

Přemýšlel/a jste někdy kvůli dotyčné/mu o odchodu ze zaměstnání? – ANO/NE

Máte v této problematice oporu ve svém zaměstnavateli? – ANO/NE/NEVÍM - zatím
jem to s ním neřešil

Děkuji za vyplnění dotazníku a za poskytnutí informací k výzkumnému šetření.